

Rapport
2021:17

Deltakerundersøkelsen for yrkesfag- lærere 2021

Resultater fra en spørreundersøkelse blant yrkesfaglærere
som har tatt videreutdanning innenfor strategien
«Yrkesfaglærerløftet»

Cathrine Pedersen, Cay Gjerustad, Siri Brorstad Borlaug

Rapport
2021:17

Deltakerundersøkelsen for yrkesfag- lærere 2021

Resultater fra en spørreundersøkelse blant yrkesfaglærere
som har tatt videreutdanning innenfor strategien
«Yrkesfaglærerløftet»

Cathrine Pedersen, Cay Gjerustad, Siri Brorstad Borlaug

Rapport 2021:17

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21149

Oppdragsgiver Utdanningsdirektoratet
Adresse Postboks 9359 Grønland, 0135 Oslo

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0530-6
ISSN 1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Rapporten presenterer resultater fra Deltakerundersøkelsen 2021, en spørreundersøkelse rettet mot lærere som har tatt videreutdanning. Denne rapporten omhandler spesielt lærere som har tatt videreutdanning i regi av strategien *Yrkesfaglærertiløftet*. Hensikten er å undersøke lærernes opplevelse av kvalitet og utbytte av den videreutdanningen de har tatt.

Cay Gjerustad, Cathrine Pedersen og Siri Brorstad Borlaug har stått for innsamling av data, analyser og rapportskrivning. Jens Brandi Grøgaard har lest gjennom og kvalitetssikret rapporten.

Vi ønsker å takke de rundt 150 lærerne som tok seg tid til å svare på spørreundersøkelsen.

Oslo, 30. september 2021

Vibeke Opheim
direktør

Roger André Federici
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning.....	10
1.1 Videreutdanning i Yrkesfaglærerløftet.....	10
1.2 Videreutdanning av lærere – hva vet vi?	11
1.3 Hvilke effekter kan vi forvente av videreutdanning?	14
1.4 Organisering av rapporten.....	14
2 Metode.....	16
2.1 Gjennomføring av undersøkelsen.....	16
2.2 Utvalg og representativitet.....	16
2.3 Beskrivelse av utvalget.....	18
3 Rammene for videreutdanning.....	23
3.1 Motivasjon for å ta videreutdanning	23
3.2 Type finansieringsordning.....	26
3.3 Flere som studerer samme fag ved skolen.....	26
3.4 Tilrettelegging for studier ved egen skole.....	27
3.5 Kultur for kunnskapsdeling.....	28
3.6 Oppsummering av funn.....	30
4 Opplevelse av studiet.....	32
4.1 Ulike deler av studiet - betydning for læringsutbytte.....	32
4.2 Arbeid med studiet mellom samlinger	33
4.3 Faglig nivå og relevans	34
4.4 Erfaringer med nettbaserte studier	36
4.5 Videreutdanning under korona	38
4.6 Opplevd studiekvalitet.....	41
4.7 Oppsummering av funn.....	41
5 Utbytte og anvendelse av studiet.....	43
5.1 Læringsutbytte.....	43
5.2 Studienes opplæring i bruk av digitale ressurser	45

5.3	Overføring av kunnskap.....	46
5.4	Oppsummering	48
	Referanser.....	51
	Vedlegg A:	52
	Analyser av utvalgte data fordelt på fagområder	52
	Tabelloversikt.....	58
	Figuroversikt.....	59

Sammendrag

Denne rapporten handler om lærere i yrkesfag og deres opplevelse av å ta videreutdanning innenfor satsningen *Yrkesfaglærerløftet*. Tallmaterialet er hentet fra *Deltakerundersøkelsen 2021*, en spørreskjemaundersøkelse som går til lærere som tar eller har tatt videreutdanning. Øvrige lærere som tar videreutdanning innenfor satsingen *Kompetanse for kvalitet* presenteres i en egen rapport – *Deltakerundersøkelsen for lærere* (Gjerustad, Pedersen og Borlaug, 2021).

Undersøkelsen gikk ut til alle lærere som tok videreutdanning i skoleåret 2020/2021. Deltakelsen blant yrkesfaglærere ble på 55,8 prosent som utgjør om lag 150 deltakere. Studietilbud innenfor fagområdene *Fagfornyelsen* og særlig *Ny teknologi og e-læring* har flest deltakere, om lag to tredeler til sammen.

Yrkesfaglærere har høy egenmotivasjon for å ta videreutdanning

Tidligere studier av lærere som tar videreutdanning innen satsningen *Kompetanse for kvalitet* har vist at det å ha en tydelig egenmotivasjon er positivt relatert til vurderinger av både studiets kvalitet og utbytte i egen jobb. For deltakere som tar videreutdanning innen yrkesfag finner vi at så å si alle oppgir at de har en høy grad av egenmotivasjon for å studere. Deltakerne oppgir også at det vi kan kalle selvbestemte grunner var avgjørende for at de ønsket å ta videreutdanning: det å utvikle seg som lærer, faglig og pedagogisk, samt det å kunne bidra til skoleutvikling. Det vi samlet kan kalle ytrestyrte grunner, som at skoleledelsen forventet at de tok videreutdanning eller manglende formell kompetanse, får betydelig lavere oppslutning. Yrkesfaglærere er heller ikke underlagt de samme kravene i kompetanseforskriften som lærere i andre fag, og dette er derfor ikke en relevant grunn for dem. Flere kommenterer imidlertid at de også motiveres av muligheten til lønnsforhøyelse som følge av videreutdanningen.

Yrkesfaglærere mener tilrettelegging ved egen skole er god, særlig når de er flere lærere som studerer samtidig

Skolene kan på ulike måter tilrettelegge for at yrkesfaglærere tar videreutdanning, og inntrykket er at majoriteten av deltakerne opplever denne som tilstrekkelig for å sikre et utbytte av videreutdanningen. De som har vikarordning, opplever også i større grad at tilretteleggingen har bidratt til deres utbytte av studiet. De som oppgir at de er flere ved samme skole som studerer, skårer også høyere på dette med at skolens tilrettelegging har bidratt positivt til utbytte av studiet.

Majoriteten av deltakerne opplever at skoleledelsen ønsker at de skal ta videreutdanning og forventer at de deler det de har lært med kolleger. Det er imidlertid færre som opplever at skoleledelsen aktivt etterspør eller legger til rette for at de deler ny kunnskap. Det synes å være et potensiale for å iverksette et mer systematisk arbeid med kunnskapsdeling ved en del skoler.

Yrkesfaglærere er godt fornøyd med studiet, særlig praktiske øvelser og arbeid mellom samlingene

Yrkesfaglærere er i all hovedsak godt fornøyd med kvaliteten på studiet. De vektlegger særlig praktiske øvelser, arbeid mellom samlinger samt samarbeid med medstudenter og forelesere som spesielt viktig for deres læringsutbytte. De fleste har hatt færre fysiske samlinger underveis i studiet enn det som var planlagt. Dette har vært viktig for læringsutbyttet, og mangel på fysiske samlinger kan for mange ha vært et savn. Yrkesfaglærere synes studiene har vært svært relevante og praksisnære, og at studiene har evnet å kombinere teori og praksis på en svært god måte. Når det gjelder opplevelser av studienes faglige nivå, finner vi en større variasjon blant yrkesfaglærere. De fleste mener imidlertid at nivået ikke er unødvendig høyt med tanke på de trinnene de underviser på. På dette området skiller yrkesfaglærere seg betydelig fra øvrige lærere. Dette kan skyldes at det er enklere for tilbyderne å tilpasse det faglige nivået til lærere som underviser en mer homogen elevgruppe hva gjelder alder og trinn.

Yrkesfaglærere har blitt mer positivt innstilt til nettbaserte studier, men mener at de ikke kan erstatte fysiske samlinger

Ekstraarbeid på skolen som følge av korona-situasjonen har til en viss grad har gjort det vanskeligere å gjennomføre studiet og har bidratt til å redusere utbyttet av videreutdanningen. På grunn av koronapandemien og smittevern ble majoriteten av studietilbudene gjennomført mer eller mindre digitalt. De fleste opplever at underviserne laget gode opplegg for nettbasert undervisning og engasjere studentene i nettbaserte diskusjoner. Selv om mange oppgir at de er blitt mer positivt

innstilt til nettbasert undervisning er det de færreste som mener at nettbaserte samlinger og forelesninger kan erstatte fysiske samlinger uten at dette reduserer utbyttet. Nærmere to-tredjedeler oppgir at de har fått økt kompetanse om digitale verktøy og arbeidsmetoder gjennom videreutdanningen.

Yrkesfaglærere har fått godt læringsutbytte av studiene, både faglig og personlig

En høy andel av deltakerne har hatt både faglig og personlig læringsutbytte av videreutdanningene. De opplever økt engasjement og motivasjon for arbeidet, og de har både forbedret og fornyet sin undervisningspraksis. Yrkesfaglærerne er tydelig motiverte for å ta i bruk kunnskapen de har fått gjennom videreutdanningen, for eksempel gjennom ideer til å jobbe mer praktisk med elevene. Til sammen indikerer dette at yrkesfaglærerne opplever videreutdanningen som svært relevant og at de forstår hvordan de skal anvende kunnskapen i praksis.

Alt i alt gir våre funn et inntrykk av at yrkesfaglærere er svært fornøyde med den videreutdanningen de tar eller har tatt, både studietilbudets kvalitet og læringsutbytte. Det er imidlertid viktig å påpeke at kun litt over halvparten av studentene har svart på denne spørreundersøkelsen. Vi vet ikke hvor representative disse er for alle yrkesfaglærere som tar eller har tatt videreutdanning, og for yrkesfaglærere totalt. Siden det var første gang yrkesfaglærere kunne søke om videreutdanningstilbud innen yrkesfag, kan det for eksempel tenkes at særlig motiverte lærere har benyttet seg av dette tilbudet først – eller har valgt å besvare spørreundersøkelsen. Man må derfor være forsiktig med å generalisere funnene til alle yrkesfaglærere som benytter seg av disse videreutdanningstilbudene.

1 Innledning

Denne rapporten handler om yrkesfaglæreres opplevelse av å ta videreutdanning innenfor satsingen *Yrkesfaglærerløftet*. Rapporten tar opp temaer som tilrettelegging for videreutdanningen, opplevelse av studiet, opplevd læringsutbytte og studier under koronapandemien.

Tallmaterialet er hentet fra *Deltakerundersøkelsen 2021*, en spørreskjemaundersøkelse til lærere og yrkesfaglærere som tok videreutdanning i skoleåret 2020/2021. Svarene til lærere som ikke er yrkesfaglærere presenteres i en egen rapport – *Deltakerundersøkelsen for lærere* (Gjerustad, Pedersen og Borlaug, 2021).

Deltakerundersøkelsen har vært gjennomført siden 2010. Yrkesfaglærere har ikke vært med før i årets undersøkelse. Siden oppstarten har spørreskjemaet blitt endret i takt med nye kunnskapsbehov. Årets spørreskjema har blitt betydelig revidert, men inneholder også spørsmål som har vært med tidligere.

1.1 Videreutdanning i Yrkesfaglærerløftet

Satsningen baserer seg på strategien *Yrkesfaglærerløftet – for fremtidens fagarbeid*, som ble lansert av regjeringen Solberg i 2015 for å styrke yrkesfaglæreres kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2015). Hovedmålsettingene er å øke rekruttering og kvalifisering av yrkesfaglærere, sørge for god kvalitet og relevans i yrkesfaglærerutdanningene og generelt tilby gode muligheter for kompetanseutvikling. Dette skal igjen bidra til følgende:

Målet med vår satsing er å samarbeide med arbeidslivet om å utdanne flere dyktige fagarbeidere og bidra til at flere av elevene som starter på yrkesfag, fullfører og består opplæringen sin (Kunnskapsdepartementet, 2015:10).

Målgruppen for satsningen er lærer som underviser i programfagene på yrkesfag i videregående opplæring. Det er ikke krav om at yrkesfaglæreren har hele sin stilling som lærer på programfag, men de må være i arbeid.

Studieåret 2020/2021 var det 21 ulike kurs ved 7 universitets- og høyskoleinstitusjoner. Tilbudene gikk over ett eller to semestre, og ga 15 eller 30 studiepoeng. Tilbudene var innen flere temaområder:

- pedagogiske metoder og yrkesdidaktikk
- klasseledelse, elevkunnskap og veiledning
- yrkesfaglig kompetanse – i bredde og dybde

Siden det er første gang yrkesfaglærerne er med i Deltakerundersøkelsen, kan vi ikke sammenligne funnene med tidligere resultater. Der det er relevant, vil vi sammenligne med øvrige lærere i Deltakerundersøkelsen. Vi vet fra tidligere rapporter at lærere generelt har positive erfaringer med studiene de har tatt. De forteller at de har utviklet seg faglig, og at de har endret egen undervisning (Gjerustad og Pedersen, 2019).

1.2 Videreutdanning av lærere – hva vet vi?

I rapporten *Deltakerundersøkelsen for lærere* (Gjerustad, Pedersen og Borlaug, 2021) presenteres kunnskap om læreres etter- og videreutdanning. Sannsynligvis har denne kunnskapen relevans også for yrkesfaglærere, og vi skal gi en kort gjennomgang av det som står i lærerrapporten.

Etter- og videreutdanning av lærere har vært undersøkt i flere internasjonale studier, og det foreligger mye teori og empiriske funn som belyser temaet.

Det er mange hensyn som skal tas for at lærerne skal få anledning til å studere, få økt sin kompetanse og faktisk ende opp med å gjøre en bedre jobb som lærer. Vi skal her gå gjennom hvilke forhold som ansees som betydningsfulle for at videreutdanningen lykkes. Gjennomgangen er i hovedsak basert på tre sentrale studier av Penuel og kolleger (Penuel, Fishman, Yamaguchi og Gallagher, 2007), Kennedy (2016) og Garet og kolleger (Garet, Poster, Desimone, Birman & Yoon, 2001). I studiene peker forfatterne på områder de mener er viktige for lærernes utbytte:

Innretting av videreutdanningen: Penuel og kolleger (2007) skiller mellom tradisjonell og reformbasert utdanning. Tradisjonell betyr i denne sammenheng at en foreleser underviser for lærerne, mens reformbasert vektlegger veiledning og samtalegrupper. Forfatterne konkluderer med at det viktigste skillet er hvor nært knyttet videreutdanningen er til lærernes praksis. De mener at å hjelpe lærere til å forberede seg for arbeidet i klasserommet gir mest overføringsverdi, og at dette trolig er lettest å få til gjennom reformbasert utdanning.

Kennedy (2016) er opptatt av hvordan de som tilbyr videreutdanningen søker å påvirke lærernes måte å jobbe på og hvordan forskjeller i dette henger sammen med endringer i elevenes prestasjoner. Hun skiller mellom fire tilnærminger tilbydere kan ha i arbeidet med å påvirke lærernes praksis:

Instruksjon – tilnærmingen innebærer at de som tilbyr videreutdanning eksplisitt beskriver det de mener er den beste måten å undervise eller løse utfordringer på. Det er i liten grad behov for at lærerne selv gjør egne vurderinger, siden tilbyder gir klare føringer for hvordan de skal handle.

Lær strategier – tilnærmingen innebærer at tilbyderne setter opp mål for hva det er viktig for lærerne å få til, samtidig som de tilbyr måter å nå disse målene på. Tilnærmingen er i stor grad styrende, i den forstand at lærerne gis relativt klare føringer for hvilke handlingsalternativ de kan velge mellom.

Få innsikt – handler om å gjennomgå kjente situasjoner og handlinger som lærer, og å gjennomgå disse med den hensikt å se dem i ett nytt lys. Målet er at lærerne selv kommer fram til nye innsikt og forståelse, noe som kan sikre genuin læring og føre til endringer. Gjennom å endre lærernes tolkning av det som foregår i klasserommet, kan atferden endres. Tilnærmingen gir i liten grad føringer for hvordan lærerne skal handle.

Kunnskapsbygging – kjennetegnes ved at lærerne gis kunnskap om et felt på en nøytral måte, omtrent slik kunnskap formidles til studenter på universitet. Hensikten er å gi lærerne overordnet kunnskap som de selv siden må gjøre om til praksis. Denne tilnærmingen gir i liten grad føringer for hvordan lærerne skal overføre dette til sitt arbeid.

Lengde og intensitet: Penuel og kolleger (2007) mener det er sannsynliggjort at videreutdanningen må vare så lenge at det er mulig for lærerne å veksle mellom å studere og å prøve ut det de lærer flere ganger i løpet av studiet.

Kolleger: Arbeidskolleger kan spille en rolle for utbyttet av videreutdanning ved at flere fra samme skole studerer sammen, og ved at den eller de som studerer involverer og samarbeider med kolleger som ikke studerer. Når flere studerer samtidig kan de støtte hverandre i studiene. Videre kan det være lettere få gjennomslag for nye ideer og arbeidsmåter på arbeidsplassen. Uavhengig av om det er en eller flere lærere som tar videreutdanning er det viktig at de andre lærerne er støttende, og at de som studerer får mulighet til å prøve ut det de lærer. Dette kan være viktig for effekten av videreutdanningen.

Fokus på faglig innhold eller didaktikk: Eksisterende forskning gir i liten grad grunnlag for å konkludere hvorvidt videreutdanning som fokuserer på fag eller fagdidaktikk gir best utbytte. Garet og kolleger (2001) konkluderer i sin studie at videreutdanning som fokuserer på fag er mest positivt for elevenes faglige utvikling.

Penuel og kolleger (2007) peker på at både faglig kunnskap og kunnskap om undervisningsmetoder er viktig. De viser til forskning på lærere i naturfag og peker på at lærere som har mer faglig kunnskap underviser på en annen måte enn de som ikke har det. De åpner i større grad opp for at elevene stiller spørsmål og diskuterer, noe som er grunnleggende for elevenes forståelse av faget. Penuel og

kolleger peker imidlertid på at en slik måte å undervise på krever at lærerne har kunnskap i hvordan de kan støtte elevene i å delta aktivt, og at dette først og fremst handler om andre ting enn rent faglig kunnskap.

I en kunnskapsoppsummering konkluderer Kennedy (2016) med at etter- og videreutdanning som fokuserer på andre ting enn det faglige kan gi vel så stort utbytte som de som først og fremst vektlegger fag. Det innebærer at etter- og videreutdanning som tar sikte på å redusere negativ atferd blant elevene, øke elevdeltakelsen og få elevene til å tenke selv kan være like positivt for elevenes prestasjoner som fokus på faglig innhold. Kennedy mener dette er grunn til å stille spørsmål om faglig vektlegging er det som gir best resultat.

Aktiv læring: Lærerne må få anledning til å bruke det de lærer i praksis. Dette øker forståelse og dermed utbyttet av videreutdanningen.

Sammenheng mellom studie og arbeid: Dette punktet handler om viktigheten av at lærerne opplever det som foregår i videreutdanningen som relevant for deres egne behov og for de målene de har for sine elever.

Lokale hindringer: I tillegg til å studere må lærere ta hensyn til timeplaner og konkurrerende krav ved skolen de jobber. Alt som skjer på skolen, kan redusere den tilgjengelige tiden lærerne har til å lære. Videre kan manglende interesse fra skolens ledelse og andre redusere utbyttet den enkelte lærer har.

Frivillighet: Dette er ikke et poeng som Penuel og kolleger (2007) eller Garet og kolleger (2001) nevner, men Kennedy (2016) mener det kan ha avgjørende betydning. Hun mener at manglende mulighet til selv å velge om de skal delta undergraver positive effekter av videreutdanninger. Kompetanseheving som inkluderer hele kollegiet ved en skole, kan i mange tilfeller være obligatorisk. De som ikke ønsker å være med vil være negativt innstilt, og misnøyen kan øke over tid. Dette kan være ødeleggende for ellers gode etter- og videreutdanninger.

Motivasjon: Vi skiller gjerne mellom ulike former for motivasjon. Indre motivasjon handler om å studere fordi det er ens eget valg og fordi man opplever at det er viktig, interessant eller lystbetont rent personlig. Dette kaller vi gjerne selvbestemt motivasjon. Ytre motivasjon drives av andres krav eller forventninger eller ønske om å kvalifisere seg til en annen stilling. Et eksempel på ytre motivasjon er ny kompetanseforskrift. Deltakere kan ha flere ulike grunner for å ta videreutdanning, både indre og ytre motivert. En rekke studier av arbeidstakere, studenter og elever viser imidlertid at innsats, engasjement, prestasjon og trivsel øker når man er overveiende indre motivert (Ryan og Deci, 2017).

Vi ser at studiene ikke klart konkluderer med hva som gir best effekt innenfor de områdene som nevnes. Mer enn å gi klare råd peker forskningen på ulike områder som har betydning for videreutdanningen, områder det er viktig å fokusere på. Videre er det slik at hva som gjøres innen ett område har betydning for de andre. For eksempel kan lokale hindringer på skolen redusere effekten av en

videreutdanning betydelig, helt uavhengig av om den fokuserer på faglig innhold eller undervisningsstrategier.

1.3 Hvilke effekter kan vi forvente av videreutdanning?

I en nyere kunnskapsoppsummering ser Kennedy (2016) på effekten av videreutdanning på elevenes prestasjoner. Hun mener at to forhold gjør at vi ikke kan forvente store effekter av videreutdanning. For det første peker hun på at den må virke gjennom en rekke ledd for at den skal ha effekt:

- De som står for videreutdanningen, må gi lærerne ny kunnskap
- Lærerne må bruke den nye kunnskapen til å forandre måten de underviser på
- Elevene må få økt utbytte av endringene som skjer

Dersom ett av disse leddene svikter så får videreutdanningen liten eller ingen effekt. For det andre mener Kennedy at mange skoler har vært opptatt av å øke kvaliteten på tilbudet de gir i lenger tid, og at det derfor ikke er gitt at ytterligere tiltak gir stor tilleggseffekt. I tillegg kan den spesifikke effekten av videreutdanningen være vanskelig å skille fra effekten av andre tiltak.

I tråd med egne antagelser finner Kennedy beskjedne men positive effekter av videreutdanning. Læreres videreutdanning etterfølges i mange tilfeller av at elevene deres får bedre resultater. Hun finner også at effekten av programmer øker over tid, slik at den positive effekten man fant hos elevene etter ett år i mange tilfeller var større etter to år.

Som beskrevet under punkt 1.2, er Kennedy opptatt av hvordan de som tilbyr videreutdanningen søker å påvirke lærernes måte å jobbe på og hvordan forskjeller i dette henger sammen med endringer i elevenes prestasjoner. Hun finner at videreutdanning som vektlegger strategi og innsikt ser ut til å ha bedre effekt enn instruksjon og kunnskapsbygging. Bildet kompliseres av at få studier er inkludert, og at deltakelse i noen av videreutdanningene ikke var frivillig. Dersom de som ikke er basert på frivillighet fjernes fra oversikten øker den generelle effekten av videreutdanning. I tillegg kan det være at utdanninger i kategorien kunnskapsbygging gjør det like bra som de i kategoriene innsikt og strategi. Det må flere studier til for å avgjøre dette, og vi kan per nå ikke konkludere på dette punktet.

1.4 Organisering av rapporten

En rekke faktorer er av betydning for at en videreutdanning skal gi ønsket effekt. Både kjennetegn ved læreren, forhold ved skolen lærerne jobber på og forhold ved selve videreutdanningen kan ha betydning for opplevd kvalitet og læringsutbytte. Dette skal vi belyse i rapporten. Den har følgende oppbygning:

- Metode for datainnsamling, spørreundersøkelsens svarprosent samt hvem som tar videreutdanning og hvilke studier de tar, undersøkes i kapittel 2.
- Tilrettelegging for videreutdanning og kunnskapsdeling på skolen undersøkes i kapittel 3.
- Deltakernes opplevelse av videreutdanningen og hvordan det har vært å studere under korona-pandemien presenteres i kapittel 4.
- Lærernes opplevelse av læringsutbytte og anvendelse av det de har lært i egen praksis vises i kapittel 5.

2 Metode

I dette kapitlet redegjør vi kort for gjennomføringen av undersøkelsen, svarprosent, representativitet og beskrivelse av utvalget.

2.1 Gjennomføring av undersøkelsen

Undersøkelsen ble gjennomført i perioden fra 19. mai til 28. juni 2021. Yrkesfaglærerne fikk de samme spørsmålene som andre lærere. Skjemaet inneholder spørsmål som tidligere har vært brukt i Deltakerundersøkelsen og nye spørsmål som ble utviklet til årets undersøkelse. De nye spørsmålene handler om hvilke deler av studiet som har vært viktig for egen læring, studier under korona, bruk av digitale hjelpemidler og overføring av den nye kunnskapen til eget arbeid.

2.2 Utvalg og representativitet

Populasjonen for undersøkelsen var yrkesfaglærere som tok videreutdanning i regi av *Yrkesfaglærerløftet* i studieåret 20/21. Utgangspunktet for undersøkelsen er en liste med 298 epostadresser til yrkesfaglærere. Siden noen e-postadresser lå inne to ganger blir populasjonen 293 yrkesfaglærere. I alt kom 28 utsendelser i retur grunnet feil eller ukjent e-postadresse. Det var derfor ikke alle som mottok undersøkelsen. Justert for disse tallene utgjør utvalget 265 mottakere. Svarprosenten vises i tabell 2.1.

Tabell 2.1: Utvalg og populasjon (antall) og svarprosent (%)

	Yrkesfaglærere
Antall yrkesfaglærere som har tatt videreutdanning	293
Antall som mottok invitasjon til undersøkelsen	265
Antall som har svart	148
Svarprosent	55,8

Yrkesfaglærerne hadde mulighet til å velge mellom 21 fag fordelt på de tre temaområdene pedagogiske metoder og yrkesdidaktikk; klasseledelse, elevkunnskap

og veiledning; og yrkesfaglig kompetanse – bredden og dybden. Yrkesfaglærernes fordeling på fag i utvalget og populasjonen er vist i tabell 2.2.

Tabell 2.2: Utvalg og populasjon yrkesfaglærere fordelt på fag, prosent

	Utvalg	Populasjon
Anvendelse av ny teknologi i yrkesfag	16,2	16,0
Dybdekompetanse og bærekraft i eget yrke	3,4	2,7
E-helse for HO og EL	4,7	5,1
Effektiv energibruk og nye miljøkrav	0,0	1,0
Faglig fordypning i naturbruk	2,7	1,4
Grunnleggende ferdigheter med yrkesfaglig fokus	1,4	2,7
IKT og E-læring	7,4	6,1
Innovasjonspedagogikk og læringsledelse i yrkesfag	4,7	3,1
Klasseledelse og relasjonsbygging	6,1	5,5
Læreplanforståing og vurdering for læring 1 og 2	8,8	11,3
Læringsleiing, relasjonskompetanse og elevmedverknad	0,7	3,8
Metodemangfold i undervisningen av sammensatte elevgrupper	4,1	4,4
Nettbaserte læringsformer - Dybdelæring i praksis	4,7	4,1
Programmering av mikrokontrollersystemer for yrkesfaglærere	9,5	10,9
Teknologisk verktøykasse for yrkesfaglærere	4,7	2,7
Tverrfaglige tema for yrkesfaglærere	2,0	2,4
Veiledning og coaching	6,8	5,5
Veiledningspedagogikk for yrkesfaglærere	3,4	2,7
Yrkesfaglig fordypning-yrkesrelevant opplæring, del 1 og 2 for yrkesfaglærere	5,4	4,1
Yrkesrelevant og yrkesdifferensiert opplæring i tråd med fagfornyelsen	2,7	2,7
Yrkesretting av programfag og fellesfag	0,7	1,7

Tabellen viser at når det gjelder fag er det godt samsvar mellom populasjonene og vårt utvalg. Forskjellen er størst for *Læringsleiing, relasjonskompetanse og elevmedverknad*, som studeres av 3,1 prosent færre yrkesfaglærere i utvalget enn i populasjonen. Ingen av yrkesfaglærere som tar eller har tatt faget *Effektiv energibruk og nye miljøkrav* er representert i utvalget. Når det gjelder fordelingen mellom studiesteder (tabell 2.3) er det også her et nokså godt samsvar.

Tabell 2.3: Utvalg og populasjon yrkesfaglærere fordelt på studiested, prosent

	Utvalg	Populasjon
Høgskulen på Vestlandet	14,9	21,8
NTNU	16,9	18,4
Nord universitet	9,5	6,8
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	2,7	1,4

	Utvalg	Populasjon
OsloMet-storbyuniversitetet	33,8	30,0
UiT	1,4	2,7
Universitetet i Agder	20,9	18,8

Kun for Høgskulen på Vestlandet og OsloMet finner vi noen avvik mellom utvalget og populasjonen. Høgskulen på Vestlandet er underrepresentert, mens OsloMet er litt overrepresentert. Totalt sett representerer utvalget populasjonen på en tilfredsstillende måte.

2.3 Beskrivelse av utvalget

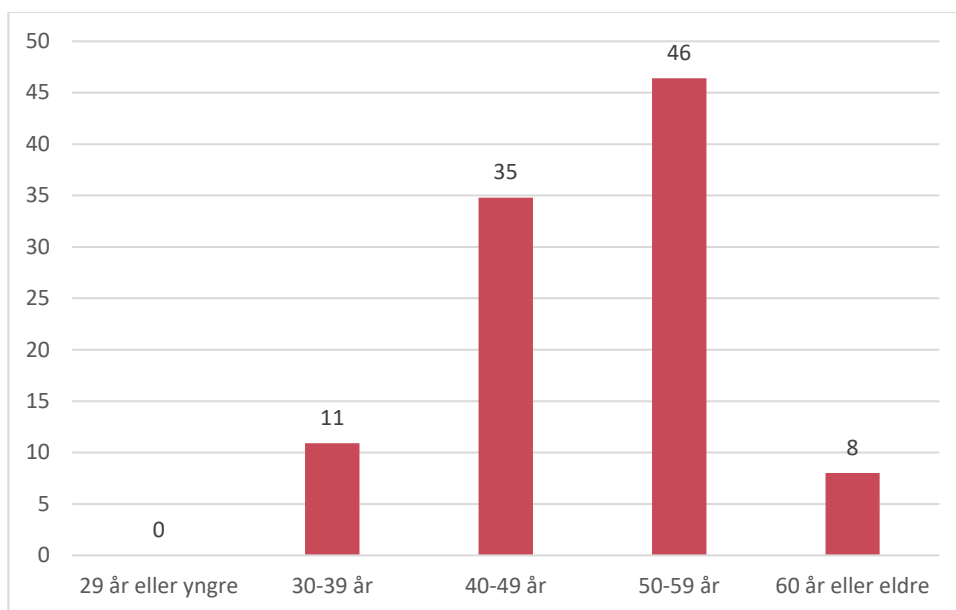
Av de 148 godkjente svarene, oppga 80 prosent at de hadde fullført studiet da de besvarte spørreundersøkelsen, som vist i tabell 2.4.

Tabell 2.4: «Vi har fått oppgitt at du fikk tilbud om å ta videreutdanning studieåret 2020/2021. Hva er din situasjon nå?». Prosent og antall.

	Antall	Prosent
Jeg har fullført studiet	119	80
Jeg studerer fortsatt	25	18
Jeg begynte å studere, men sluttet underveis	2	1
Jeg begynte ikke på studiet	2	1
Total	148	100

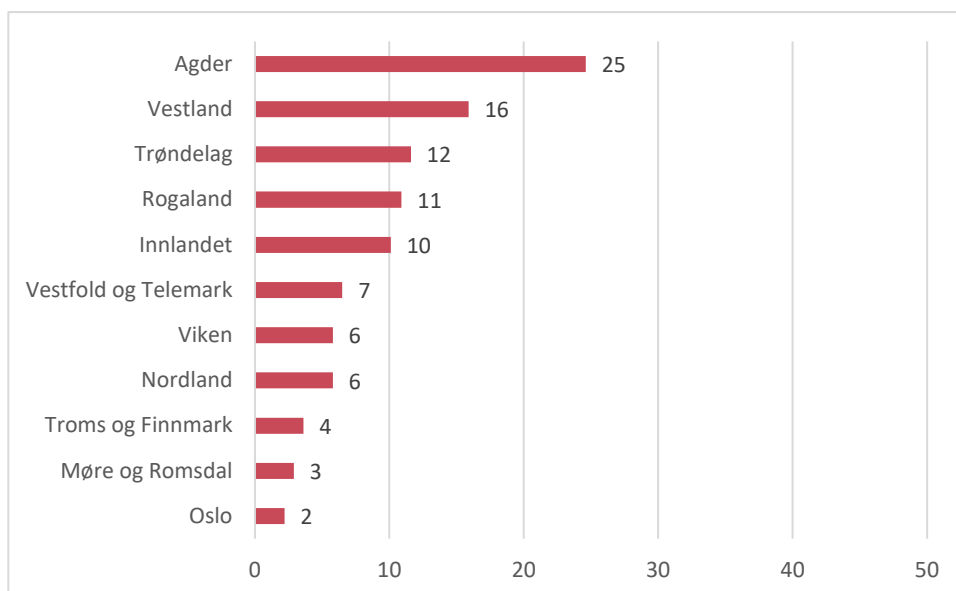
Det var 18 prosent som fremdeles studerte og svært få, kun 2 prosent, som enten sluttet underveis eller ikke begynte på studiene. Det er derfor ikke relevant å se nærmere på grunnene til frafall.

Deltakerne innenfor yrkesfag består av 55 prosent kvinner og 45 prosentmenn. Litt over halvparten er 50 år eller eldre, og ingen er i alderen 29 år eller yngre, som vist i figur 2.1.

Figur 2.1: Deltakeres alder. N = 138.

Så å si alle, 99 prosent, har oppgitt at de underviser i videregående skole på yrkesfaglig utdanningsprogram. Det er 4 prosent som også oppgir at de underviser på studieforbereende utdanningsprogram, og 3 prosent som også underviser i voksenopplæring. Litt over halvparten, 53 prosent, har mer enn fire års høyere utdanning, mens 47 prosent har 1–4 år. Deltakerne fikk også spørsmål om hvilket fylke de bor i, og fordelingen er vist i figur 2.2.

Figur 2.2: Fylke deltakerne er bosatt i. Prosent. N= 138

Den største andelen kommer fra Agder, en av fire oppgir dette fylket, etterfulgt av Vestland, Trøndelag, Rogaland og Innlandet. Ellers fordeler de seg relativt jevnt på

resten av fylkene. To av de mest befolkningstette fylkene, Viken og Oslo, utgjør kun henholdsvis 6 og 2 prosent av utvalget.

NIFU mottok også informasjon om hvilket studiested deltakerne tok videreutdanning. Tabell 2.5 viser fordelingen på de studiesteder som tilbyr videreutdanning for yrkeslærere og som hadde studenter blant de som svarte på spørreundersøkelsen.

Tabell 2.5: Hvor deltakerne studerer. N = 147.

Stuedsted	Antall	Prosent
OsloMet – campus Kjeller	26	18
OsloMet – nettbasert	24	16
Universitetet i Agder – campus Grimstad	11	7
Universitetet i Agder – campus Kristiansand	20	14
NTNU	25	17
Høgskulen på Vestlandet – campus Bergen	21	14
Nord universitet – campus Bodø	7	5
Nord universitet – nettbasert	7	5
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	3	2
UiT Norges arktiske universitet	2	1
Høgskolen i Østfold	1	1
Annet	-	-
I alt	147	100

En av tre respondenter studerte ved OsloMet. Det er også en relativt stor andel som studerte ved Universitetet i Agder, NTNU og Høgskulen på Vestlandet. Ved de resterende studiestedene har under 20 studenter blant yrkesfaglærere besvart spørreundersøkelsen. Med tanke på at svarprosenten totalt for denne spørreundersøkelsen er relativt lav sammenlignet med lignende tidligere undersøkelser, er det usikkert hvor representativt våre funn vil være per studiested. Antallet studenter ved noen av studiestedene er såpass lavt at det ikke vil være hensiktsmessig å presentere analyse av andre spørsmål fordelt på denne variabelen.

Tabell 2.6 viser hvordan deltakerne fordeler seg på de ulike studietilbudene.

Tabell 2.6: Hvilke studietilbud deltakerne har tatt.

	Antall	Prosent
Anvendelse av ny teknologi i yrkesfag	25	19
Læreplanforståing og vurdering for læring 1 og 2	11	8
Programmering av mikrokontrollersystemer for yrkesfaglærere	11	8
IKT og E-læring	10	7
Veiledning og coaching	9	7
Klasseledelse og relasjonsbygging	8	6
E-helse for HO og EL	7	5
Nettbaserte læringsformer - Dybdelæring i praksis	7	5
Yrkesfaglig fordypning – yrkesrelevant opplæring, del 1 og 2 for yrkesfaglærere	7	5
Innovasjonspedagogikk og læringsledelse i yrkesfag	6	4
Metodemangfold i undervisningen av sammensatte elevgrupper	6	4
Teknologisk verktøykasse for yrkesfaglærere	6	4
Dybdekompetanse og bærekraft i eget yrke	5	4
Yrkesrelevant og yrkesdifferensiert opplæring i tråd med fagfornyelsen	5	4
Veiledningspedagogikk for yrkesfaglærere	4	3
Faglig fordypning i naturbruk	3	2
Tverrfaglige tema for yrkesfaglærere	3	2
Grunnleggende ferdigheter med yrkesfaglig fokus	1	1
Yrkesretting av programfag og fellesfag	1	1
Total	135	100

Deltakerne fordeler seg på i alt 19 ulike studietilbud, og spredningen er ganske jevn med unntak av ett tilbud, *Anvendelse av ny teknologi i yrkesfag*. Dette er det én av fire som har tatt.

I de videre analysene vil vi benytte en grovere inndeling i fagområder, utarbeidet av fagansvarlige i Utdanningsdirektoratet. Dette for å sikre en utvalgsstørrelse som tillater statistisk analyse. Tabell 2.7 viser antall og prosentandel per fagområde samt hvilke fag som inngår i de ulike fagområdene.

Tabell 2.7: Studietilbud inndelt i fagområder. Antall og prosent.

	Antall	Prosent
Ny teknologi og e-læring	59	44
Anvendelse av ny teknologi i yrkesfag		
E-helse for HO og EL		
IKT og E-læring		
Programmering av mikrokontrollersystemer for yrkesfaglærere		
Teknologisk verktøykasse for yrkesfaglærere		
Klasseledelse og relasjonskompetanse	14	10
Klasseledelse og relasjonsbygging		
Metodemangfold i undervisningen av sammensatte elevgrupper		
Læringsleiing, relasjonskompetanse og elevmedverknad		
Veiledningspedagogikk og coaching	19	14
Innovasjonspedagogikk og læringsledelse i yrkesfag		
Veiledning og coaching		
Veiledningspedagogikk for yrkesfaglærere		
Fagfornyelsen	27	20
Dybdekompetanse og bærekraft i eget yrke		
Grunnleggende ferdigheter med yrkesfaglig fokus		
Læreplanforståing og vurdering for læring 1 og 2		
Nettbaserte læringsformer - Dybdelæring i praksis		
Tverrfaglige tema for yrkesfaglærere		
Yrkesfaglig fordypning, yrkesdidaktikk og yrkesdifferensiert opplæring	16	12
Faglig fordypning i naturbruk		
Yrkesfaglig fordypning – yrkesrelevant opplæring, del 1 og 2 for yrkesfaglærere		
Yrkesrelevant og yrkesdifferensiert opplæring i tråd med fagfornyelsen		
Yrkesretting av programfag og fellesfag		
Total	135	100

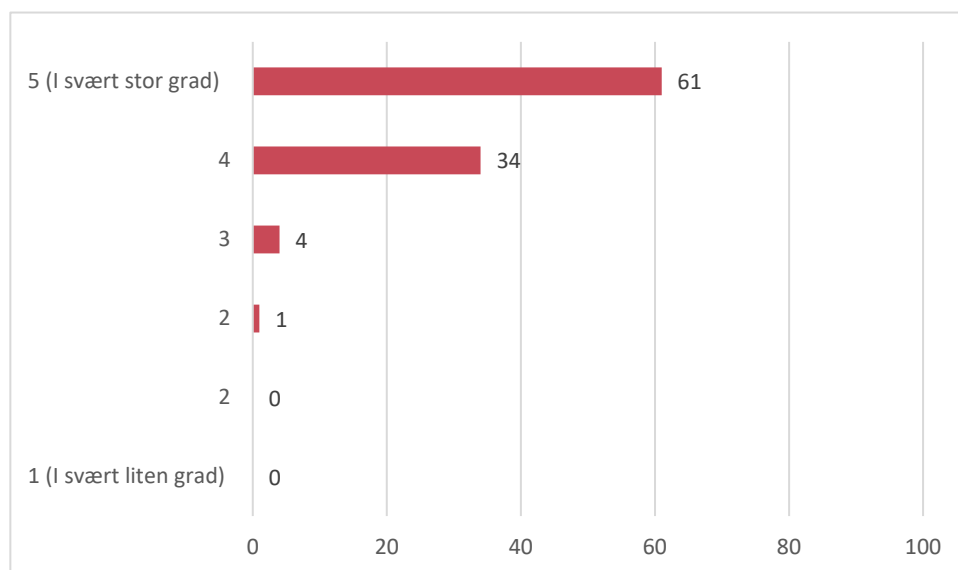
Fagområdet «Ny teknologi og e-læring» har det høyeste antallet respondenter, 44 prosent oppgir at de tar studietilbud innen dette fagområdet. Ut over dette fordeles deltakerne seg relativt jevnt over de øvrige fagområdene, og alle har et antall på over 10 respondenter.

3 Rammene for videreutdanning

I dette kapitlet skal vi se nærmere på deltakernes motivasjon for å ta videreutdanning innen yrkesfag. Vi skal også undersøke deres erfaring med de finansielle og praktiske rammene for å ta videreutdanning, samt den sosiale støtten og tilretteleggingen ved egen skole.

3.1 Motivasjon for å ta videreutdanning

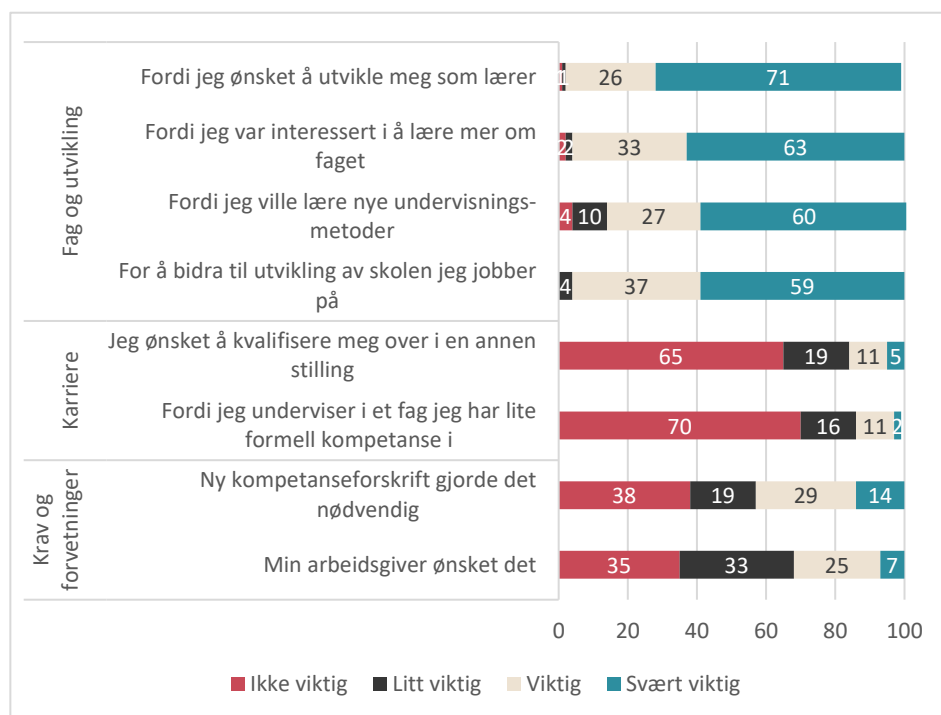
Tidligere studier har vist at læreres vurderinger av videreutdanningens kvalitet og utbytte farges av den motivasjonen de hadde for utdanningen i utgangspunktet (Gjerustad og Pedersen, 2019). Høy egenmotivasjon med fokus på faglig interesse og utvikling har positiv innvirkning på lærernes opplevelser av studienes nytteverdi. En rekke studier fra undervisningssektoren viser at det å ha en motivasjon som er drevet av selvbestemte grunner øker innsats, utbytte og generell livskvalitet (Ryan og Deci, 2017). Deltakerne ble spurt om de selv var motivert for å ta videreutdanningen, som vist i figur 3.1.

Figur 3.1: «I hvilken grad var du selv motivert for å ta videreutdanning?» Prosent. N = 143.

Tre av fem oppgir at de i svært stor grad selv var motivert for å ta videreutdanning og hele 95 prosent oppgir at de i stor eller svært stor grad selv var motivert.

Deltakerne fikk også presentert en rekke ulike grunner til å ta videreutdanning, og ble bedt om å vurdere hvor viktige disse var for dem. Figur 3.1 viser fordelingen for lærere i yrkesfag.

Figur 3.2: «Hva var viktige og mindre viktige grunner til at du bestemte deg for å søke om videreutdanning?» Prosent. N = 130.

Overordnet finner vi et tydelig skille mellom ytrestyrte grunner og grunner som handler om at man har en indre eller selvbestemt motivasjon for videreutdanning. Denne fordelingen ble også funnet i en faktoranalyse. Så å si alle svarer at selvbestemte grunner som det å utvikle seg som lærer og lære mer om faget og var viktig eller svært viktig. Det er også mange som svarer at det å lære nye undervisningsmetoder og bidra til skoleutvikling er viktig for dem. En selvbestemt motivasjon for videreutdanning medfører at lærerne gjerne har et sterkere engasjement for og innsats på studiet. Dette er også grunner som innebærer at videreutdanningen kan anvendes umiddelbart i eksisterende stilling, og det øker sannsynligheten for at den nye kompetansen bidrar til faktisk praksisendring og til at de utvikler seg som yrkesfaglærere. Dette er særlig tilfelle dersom de også opplever at studiet har gitt utbytte. Vi vil undersøke dette nærmere i senere kapitler i denne rapporten.

Når det gjelder de mer ytrestyrte grunnene, som at arbeidsgiver ønsket det eller det er nødvendig på grunn av ny kompetanseforskrift gjør det påkrevet, finner vi at disse i langt mindre grad har vært viktige grunner. På dette området finner vi et

skille mellom ytrestyre grunner som handler om andre krav og forventninger og grunner som er mer knyttet til karriere og manglende formell kompetanse. Yrkesfaglærere er ikke underlagt de samme kravene i kompetanseforskriften som andre fag, og det er derfor ikke så overraskende at andelen som oppgir at dette er viktig ikke er så stor¹. Det er også få som oppgir at manglende formell kompetanse i fag de underviser i er en viktig grunn, kun 13 prosent. Deltakerne kunne også legge inn en kommentar dersom det var andre grunner som var viktige for dem. Her finner vi at økt lønn er et gjennomgangstema blant de 25 som valgte å kommentere.

For å kunne få nok studiepoeng til avlønning som adjunkt med tilleggsutdanning.

Noen kommenterer også at innføringen av Fagfornyelsen i yrkesfag var en viktig grunn:

Det viktigste var nye læreplanmål for 2020. Nye krav krever ny kompetanse.

Det var også respondenter som valgte å utdype svaret sitt med en generell kommentar:

Jeg studerte et fag jeg ikke hadde erfaring med, og som jeg trenger mer kompetanse i for å undervise i. Jeg tok bachelor på 90-tallet og en del av min kompetanse er utdatert

Samlet sett tegner dette et bilde av at deltakerne hadde en tydelig, selvbestemt egenmotivasjon for å ta videreutdanning. Dette inntrykket forsterkes når vi sammenligner svarene til yrkesfaglærere med øvrige lærere. Yrkesfaglærere oppgir i større grad at selvbestemte grunner som faglig påfyll og utvikling samt karrieremuligheter er svært viktige for dem, mens det er små forskjeller når det kommer til ytrestyrte grunner som krav og forventninger fra omgivelsene. Dette kan skyldes at yrkesfaglærere ikke tidligere har hatt tilbud om videreutdanning spesielt rettet mot disse fagområdene. Man kan se for seg at yrkeslærere med høy egenmotivasjon for kompetanseutvikling har vært tidlig ute med å benytte seg av dette tilbudet.

¹ For å kvalifisere til stillingen som lærer i yrkesfag må man enten fullføre en 3-årig bachelorutdanning (yrkesfaglærer i et utdanningsprogram) eller 1-årig praktiskpedagogisk utdanning (PPU-Y). Yrkesfaglærere må i tillegg oppfylle kravet om relevant fag- eller svennebrev og generell studiekompetanse eller tilsvarende realkompetanse.

3.2 Type finansieringsordning

For studieåret 2020/2021 var det mulig å velge mellom to ulike finansieringsordninger:

- Stipendordningen
- Vikarordningen

For yrkesfaglærere var stipendordningen slik at deltakere fikk et stipend på 60 000 dersom de tok 15 studiepoeng, og 120 000 dersom de tok 30 studiepoeng. Deltakere med vikarordning ble frigjort fra ordinære arbeidsoppgaver, men beholdt samme lønn som før. Dersom studiet utgjorde 15 studiepoeng, fikk de redusert 18,75 prosent av ordinær arbeidstid, mens et studium på 30 studiepoeng ga en reduksjon på 37,5 prosent.

Deltakerne ble spurt om hvilken ordning de hadde, og de fordelte seg likt på de to ordningene; halvparten hadde vikarordning og halvparten hadde stipendordning. Det vil si at andelen med stipendordning er betydelig høyere blant yrkesfaglærere som tar videreutdanning sammenlignet med øvrige lærere der andelen er 26 prosent (Gjerustad, Pedersen og Borlaug, 2021). Det er uklart hva denne forskjellen skyldes, men en av deltakerne kommenterte dette på følgende måte:

I vårt fylke får vi ikke lov å søke om vikarordning, det gjør at de fleste må ta studiet ved siden av full jobb. Hadde vært en fordel å få redusert arbeidsbelastningen når en tar studier istedenfor å få stipend. Mye organisering med å selv skaffe vikarer og dyrt fordi kolleger ofte skal ha 50% overtid fordi de jobber fullt allerede.

3.3 Flere som studerer samme fag ved skolen

Deltakerne ble også spurt om det var flere ved samme skole som tok eller hadde tatt videre utdanning samtidig som dem. Tabell 3.1 viser at rundt fire av fem oppga at de var flere som hadde tatt videreutdanning samtidig.

Tabell 3.1: «Er det flere ved skolen som tar/har tatt videreutdanning samtidig som deg?». Antall og prosent.

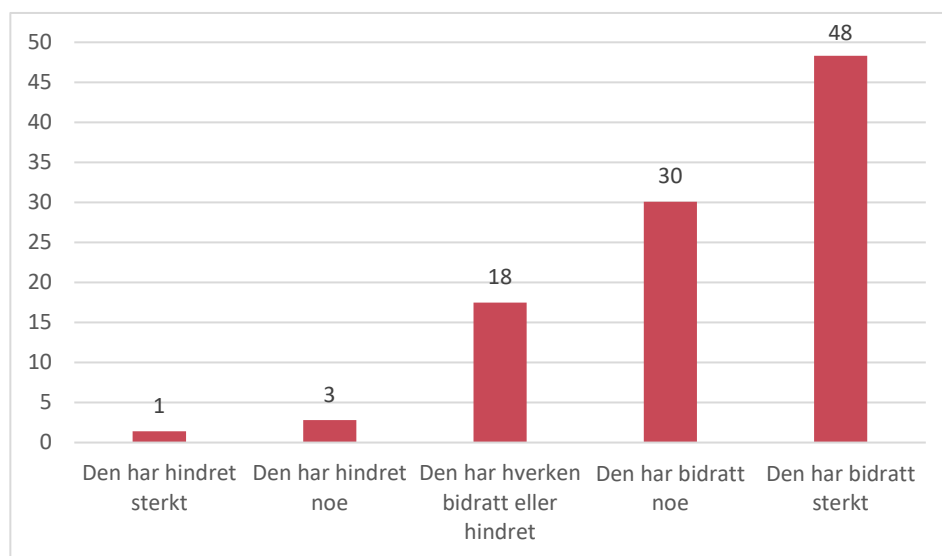
	Antall	Prosent
Nei	23	17
Ja, men den/de tar ikke samme studie som meg	41	31
Ja, og den/de tar det samme studiet som meg	70	52
Total	134	100

Om lag halvparten svarer også at de tok eller hadde tatt det samme studiet. Der det er relevant, vil vi undersøke om dette påvirker andre forhold som for eksempel opplevelsen av studiet og av interesse og tilrettelegging på egen skole.

Det at vi var flere fra samme arbeidssted som tok utdanning sammen var grunnen til at vi fikk et godt utbytte av studiet.

3.4 Tilrettelegging for studier ved egen skole

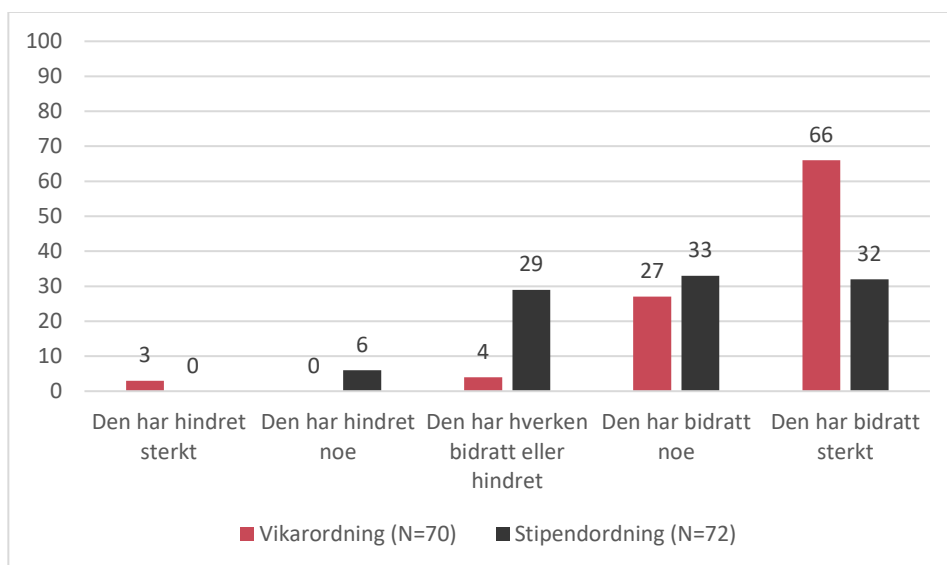
Deltakerne ble videre spurt om de opplevde at skolens tilrettelegging for at de skulle ta videreutdanning hadde bidratt til eller hindret dem fra å få et utbytte av utdanningen. Fordelingen er vist i figur 3.3.

Figur 3.3: «I hvilken grad har tilretteleggingen ved skolen bidratt til eller hindret ditt utbytte fra studiet?». Prosent. N = 143.

I underkant av halvparten opplever at tilretteleggingen har bidratt sterkt til utbyttet. Nærmere fire av fem mener den har bidratt noe eller sterkt. Det er også få, kun 4 prosent, som opplever at tilretteleggingen de fikk hindret dem i å få et utbytte av videreutdanningen.

Det er interessant å undersøke om type finansieringsordning virker inn på opplevelsen av tilrettelegging ved egen skole, som vist i figur 3.4.

Figur 3.4: «I hvilken grad har tilretteleggingen ved skolen bidratt til eller hindret ditt utbytte fra studiet?». Etter finansieringsordning. Prosent. N = 142.

Vi finner at andelen som opplever at tilretteleggingen har bidratt sterkt til utbytte er betydelig høyere blant respondenter som oppgir at de har vikarordningen sammenlignet med de som har stipendordningen. Funnet støttes også når vi sammenligner gjennomsnitt og variasjon i opplevd tilrettelegging mellom respondenter med henholdsvis vikar- og stipendordning².

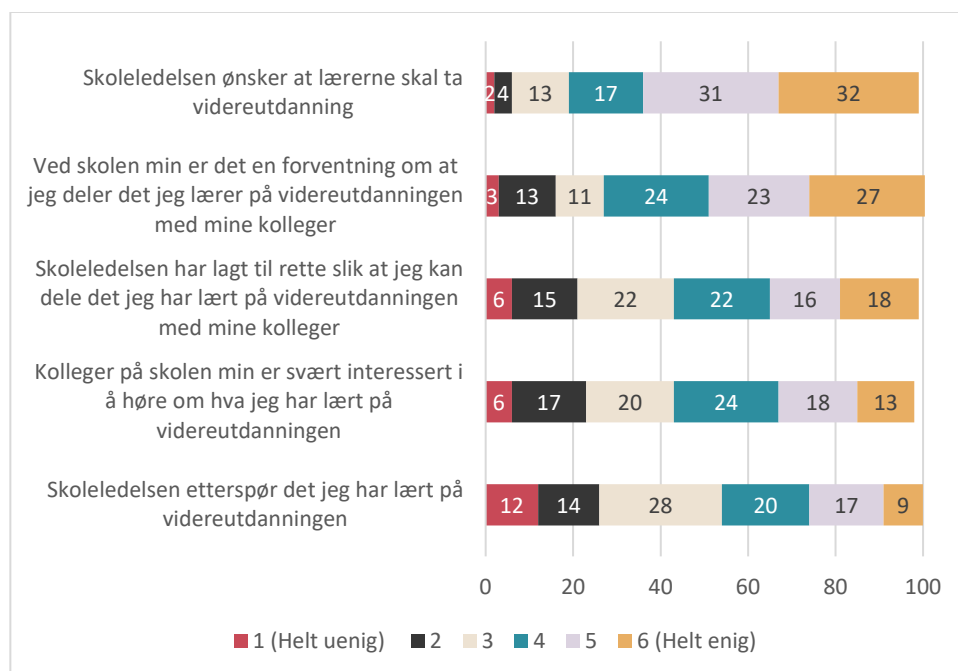
Vi undersøkte dessuten om det er forskjeller i opplevd tilrettelegging ved skolen mellom de som oppgir at det er flere som tar/har tatt studier ved samme skole og de som oppgir at det kun har være dem. Her finner vi at de som er flere ved samme skole også skårer høyere på at tilrettelegging har bidratt til utbytte av studiet³.

3.5 Kultur for kunnskapsdeling

Støtte og tilrettelegging fra arbeidsgivers side er ofte en forutsetning for at videreutdanning kan gjennomføres. For at videreutdanningen skal komme lærerfellesskapet og skolen som helhet til nytte, er det dessuten viktig at skoleledelsen etter spør kompetanse og legger til rette for at den kan deles og anvendes lokalt. En kultur for kunnskapsdeling involverer ikke bare skoleledelsen, men inkluderer også kollegers interesse og eierskap til arbeidet. Figur 3.5 viser deltakernes svar på spørsmålet om kunnskapsdeling ved egen skole.

² T-test = 4,17, p=,000.

³ T-test = 2,27, p=,025.

Figur 3.5: «På en skala fra 1 (helt uenig) til 6 (helt enig), vennligst gi din oppfatning av kunnskapsdeling på skolen». Prosent. N = 143.

Overordnet finner vi en relativt høy grad av variasjon blant deltakernes opplevelse av kunnskapsdeling på skolen. Vi finner at det i størst grad er enighet om utsagnene om at skoleledelsen ønsker at lærere skal ta videreutdanning og at det ved skolen er en forventning om at de skal dele det de har lært med sine kolleger. De fleste sier seg helt eller delvis enige i dette. Litt over halvparten sier seg helt eller delvis enige i at skoleledelsen har lagt til rette for at man kan dele det man har lært med kolleger og at disse viser interesse for å høre om hva man har lært på videreutdanningen. Noen færre, 46 prosent, sier seg helt eller delvis enige i at skoleledelsen har etterspurt det de har lært på videreutdanningen.

Når vi sammenligner med øvrige lærere som tar videreutdanning⁴, finner vi imidlertid at yrkesfaglærere jevnt over skårer høyere på opplevd kultur for kunnskapsdeling. Dette gjelder alle påstander unntatt punktet om at skoleledelsen ønsker at lærere skal ta videreutdanning. Særlig på påstanden om at skoleledelsen etterspør det de har lært, skårer yrkesfaglærere i snitt betydelig høyere (3,4) sammenlignet med øvrige lærere (2,8). Det er imidlertid viktig å påpeke at begge disse snittene er relativt moderate gitt en skala som går fra 1 til 6.

Samlet sett gir svarene et inntrykk av at en del skoler har potensial for å videreutvikle en kultur for kunnskapsdeling. Vi finner imidlertid at yrkesfaglærer opplever større grad av støtte og interesse for kompetansen de har ervervet i videreutdanningen sammenlignet med øvrige lærere.

⁴ Se Gjerustad m.fl. 2021

Vi undersøkte også om det var forskjeller i opplevelsen av kultur for kunnskapsdeling mellom de som oppga at de var flere ved samme skole som studerte samtidig sammenlignet med de som svarte at det kun var dem. Det viste seg at de som svarte «nei» også skåret lavere på disse påstandene om kultur for kunnskapsdeling, men kun én av forskjellene var statistisk signifikante - at skoleledelsen har lagt til rette for at man kan dele det man har lært på videreutdanningen med kolleger. Lav utvalgsstørrelse kan være årsaken til at ikke flere forskjeller er statistisk signifikante.

3.6 Oppsummering av funn

Tidligere studier av lærere som tar videreutdanning innen satsningen Kompetanse for kvalitet har vist at det å ha en tydelig egenmotivasjon er positivt relatert til vurderinger av både studiets kvalitet og utbytte i egen jobb. For respondenter som tar videreutdanning innen yrkesfag finner vi at så å si at alle oppgir at de har en høy grad av egenmotivasjon for å studere. Deltakerne oppgir også at det vi kan kalle selvbestemte grunner var avgjørende for at de ønsket å ta videreutdanning: det å utvikle seg som lærer, faglig og pedagogisk, samt det å kunne bidra til skoleutvikling. Det vi samlet kan kalle ytrestyrte grunner, som at skoleledelsen forventet at de tok videreutdanning eller manglende formell kompetanse, får betydelig lavere skåre. Flere kommenterer imidlertid at de også motiveres av muligheten til lønnsforhøyelse som følge av videreutdanningen. En selvbestemt motivasjon for videreutdanning innebærer gjerne et sterkere engasjement for og innsats på studiet. Dette er også grunner som kan bidra til at videreutdanningen kan anvendes umiddelbart i eksisterende stilling, og det øker sannsynligheten for at den nye kompetansen bidrar til faktisk praksisendring og til at de utvikler seg som yrkesfaglærere.

Fire av fem oppgir at de er flere ved skolen som tar eller har tatt videreutdanning samtidig, og rundt halvparten svarer at det er flere som tar eller har tatt samme studium. De som oppgir at de er flere ved samme skole skårer også høyere på at skolens tilrettelegging har bidratt positivt til utbytte av studiet.

Deltakerne fordeler seg jevnt på de to finansieringsordningene. Andelen med stipendordning er relativt høy blant yrkesfaglærere sammenlignet med øvrige lærere som tar videreutdanning.

Skolene kan på ulike måter tilrettelegge for at yrkesfaglærere tar videreutdanning, og inntrykket er at flertallet av deltakerne opplever denne som tilstrekkelig for å sikre et utbytte av videreutdanningen. Vi finner imidlertid at finansieringsordning påvirker opplevelsen av utbytte, og at de som har vikarordning i større grad opplever at tilretteleggingen har bidratt til deres utbytte av studiet.

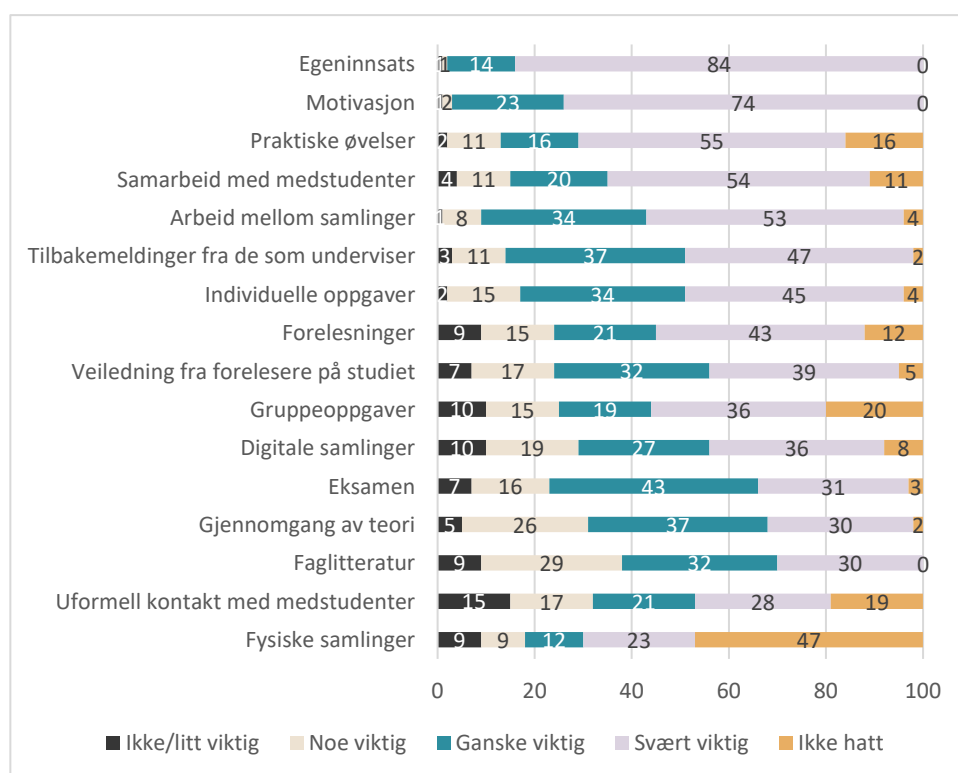
Støtte og tilrettelegging fra arbeidsgivers side handler ikke bare om gjennomføring, men også om kunnskapsdeling slik at ny lærdom bidrar til utvikling av det kollektive profesjonsfellesskapet blant lærere. Flertallet av deltakerne opplever at skoleledelsen ønsker at de skal ta videreutdanning og forventer at de deler det de har lært med kolleger. Imidlertid er det færre som opplever at skoleledelsen aktivt etterspør eller legger til rette for at de deler ny kunnskap. Det synes å være et potensial for å iverksette et mer systematisk arbeid med kunnskapsdeling ved en del skoler. Det er imidlertid viktig å påpeke at yrkesfaglærere i dette utvalget opplever en større grad av støtte og interesse for kompetansen de har ervervet i videreutdanningen sammenlignet med øvrige lærere.

4 Opplevelse av studiet

I dette kapitlet ser vi nærmere på deltakernes opplevelse av studiet og hvordan ulike aspekter har påvirket deres læringsutbytte, som undervisning, veiledning, faglig nivå og relevans. Mange av studietilbudene foregikk helt eller delvis på nett dette studieåret, og vi undersøker derfor også erfaringene med det å gjennomføre store deler av studiene på nett uten fysiske samlinger.

4.1 Ulike deler av studiet - betydning for læringsutbytte

Deltakerne ble presentert for en rekke aspekter ved studiet, og bedt om å vurdere i hvilken grad dette var viktig for deres læringsutbytte, som vist i figur 4.1.

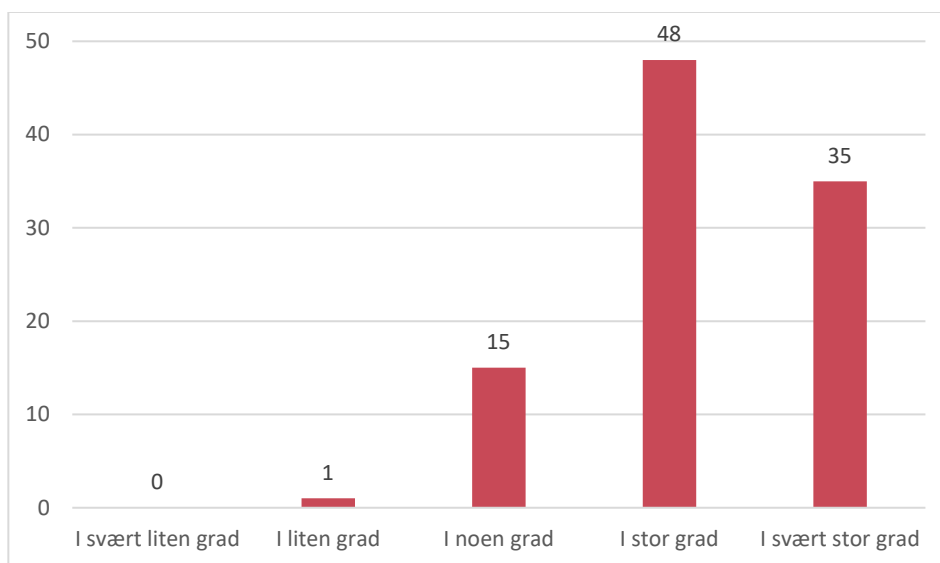
Figur 4.1: «Hvor viktig mener du ulike deler av videreutdanningen har vært for ditt læringsutbytte?». Prosent. N = 140.

Vi finner at deltakerne oppgir egeninnsats og motivasjon som det mest avgjørende for læringsutbytte, tilnærmet alle mener dette er ganske eller svært viktig. Det er også et tydelig flertall som oppgir at praktiske øvelser, arbeid mellom samlinger og samarbeid med medstudenter har vært viktig. Det er dessuten 16 prosent som oppgir at de ikke har hatt praktiske øvelser, men det fremkommer ikke av vårt materiale om dette skyldes at slike øvelser ikke inngikk i studiet eller om de ikke lot seg gjennomføre for eksempel på grunn av koronasituasjonen. Mange oppgir også at samhandling med forelesere/undervisere har vært viktig. Dette gjelder både tilbakemeldinger (84 prosent oppgir at dette har vært viktig), veiledning (71 prosent) og forelesninger (64 prosent). Det er jevnt over få som svarer at noe er «litt viktig» eller «ikke viktig». Majoriteten mener at uformell kontakt med medstudenter er viktig. I overkant av halvparten har hatt fysiske samlinger, og blant disse er det et flertall som synes det har vært viktig for læringsutbyttet. Inntrykket er derfor at mangel på planlagte fysiske samlinger for mange kan ha vært et savn.

Vi undersøkte om bakgrunnsvariabler eller deltakernes svar på andre spørsmål samvarierte med svarene deres på dette spørsmålet. Vi finner at det ikke er noen signifikant forskjell mellom respondenter som oppgir at det er en eller flere ved skolen deres som også tar eller har tatt videreutdanning samtidig, både samme og andre studier.

4.2 Arbeid med studiet mellom samlinger

I 4.1 viste vi at tilnærmet samtlige respondenter oppga at egeninnsats og motivasjon var noe de anså som ganske eller svært viktig for eget læringsutbytte. Å kunne sette av tid til å jobbe med studiet mellom samlinger er som regel en forutsetning for å kunne lese gjennom all pensumlitteratur og gjennomføre arbeidskrav. Deltakerne ble derfor spurt om de hadde jobbet aktivt med studiene mellom samlinger. Prosentfordeling per svaralternativ er vist i figur 4.2.

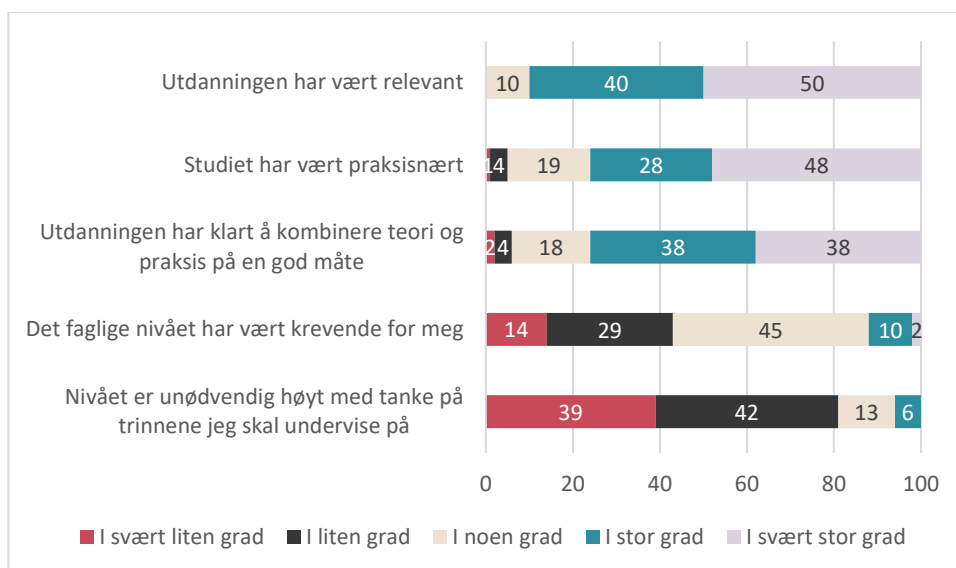

Figur 4.2: «Jeg har jobbet aktivt med studiet mellom samlingene». Prosent. N = 136.

Totalt 83 prosent oppgir at de i stor eller svært stor grad jobbet aktivt med studiet mellom samlingene, og kun 1 prosent oppga at de i liten grad gjorde dette.

4.3 Faglig nivå og relevans

Å oppleve at et studium er relevant og relativt enkelt kan omdannes til praksis i møte med elevene, er spesielt viktig for lærere som tar videreutdanning. Tidligere utgaver av Deltakerundersøkelser har vist at det er en sammenheng mellom opplevelsen av at studiet er lite relevant og redusert utbytte (Gjerustad og Pedersen, 2019). I årets spørreundersøkelse ble deltakerne spurt om hvorvidt de opplevde at studiet hadde vært relevant og praksisnært, samt på et riktig nivå faglig, som vist i figur 4.3.

Figur 4.3: Faglig nivå og relevans. Prosent. N = 136.

Tilnærmet alle deltakerne oppgir at de synes videreutdanningen har vært relevant, og 90 prosent har svart at den er relevant i stor eller svært stor grad. Majoriteten, 76 prosent, mener dessuten at videreutdanningen i stor eller svært stor grad har vært praksisnært. Et lite mindretall, 5 prosent, sier seg uenige i dette. Tilsvarende fordeling finner vi for påstanden om at videreutdanningen har klart å kombinere teori og praksis på en god måte. Når det gjelder det faglige nivået, finner vi en større variasjon blant deltakerne. En tredel oppgir at studiet i liten eller svært liten grad har vært krevende for dem, mens en relativ stor andel, 45 prosent, oppgir at det i noen grad har vært krevende. Fire av fem deltakerne opplever imidlertid at nivået ikke er unødvendig høyt med tanke på de trinnene de underviser på. På dette området skiller yrkesfaglærere seg betydelig fra øvrige lærere som har besvart spørreundersøkelsen. Blant øvrige lærere var det 22 prosent som i stor eller svært stor grad sa seg enig i at nivået var unødvendig høyt, mens 28 prosent svarte at de i liten eller svært liten grad opplevde det samme. Siden nesten alle deltakerne jobber i den videregående skolen og underviser på de yrkesfaglige studieprogrammene, kan dette ha gjort det noe enklere for tilbyderne å tilpasse det faglige nivået til undervisning av en mer homogen elevgruppe hva gjelder alder og trinn.

Deltakerne ble også invitert til å legge inn en kommentar dersom de ønsket å utdype hvordan studiet hadde relatert seg til deres praksis som lærere i yrkesfag. Det var kun 8 prosent (N=12) som valgte å kommentere på dette, og vi har inkludert noen av kommentarene her. Flere kommenterer på at de opplever studiene som relevante, både faglig og ift. undervisningspraksis:

Alle arbeidskrav rettet seg mot til mitt arbeid med elevene, og har vært lett å integrere i ordinær undervisningsaktivitet.

Noen kommenterer på det faglige nivået, som de opplever som passe krevende:

Det har vært topp for oss som er yrkesfaglærere på elektro. Forstår andre yrkesfagsretninger har slitt litt mer. Nivået vi hadde sto i stil med emnebeskrivelsen. Noen hadde kanskje forventa at 50% studie skulle være plankekjøring og fikk seg en aha-opplevelse.

Noen opplevde også at studietilbyder gjorde tilpasninger til deltakerne ved for eksempel å dele gruppen inn i ulike nivåer, og tilpasse undervisningen til disse.

Kurset ble kjapt delt i to grupper, en avansert og en for nybegynnere. Egentlig to forskjellige kurs. Tankegodset til NTNU krever karakterer. I oppgaveskrivingen er det av og til vanskelig å skjønne om man skal skrive akademisk til professorene eller lage undervisningsopplegg til elevene. Man må nesten velge mellom god karakter eller å lage et undervisningsopplegg som kan brukes i klasserommet

Flere fremhever betydningen av samarbeid med næringslivet, også tilknyttet videreutdanningen. Noen opplever at studiet bidro positivt til dette samarbeidet:

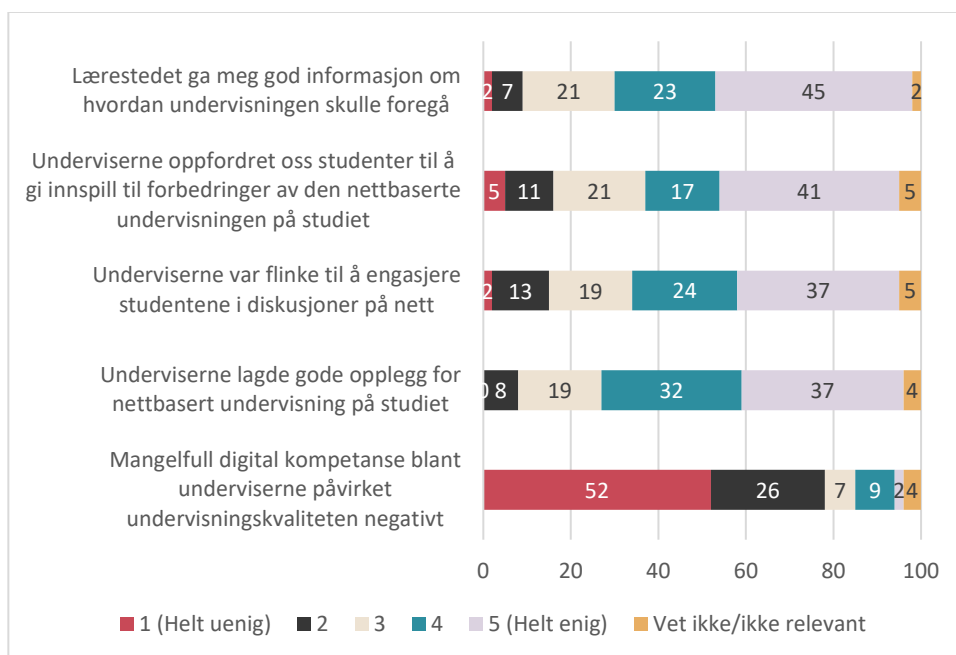
Det var et utviklingsarbeid som bidro til skoleutvikling, samarbeid med næringslivet og konkrete lærekontrakter. Og at næringslivet kunne påvirke innholdet i utdanningen.

Andre opplevde at studiets fokus på å få yrkesfagelever ut i bedrifter allerede på Vg1 ikke ble støttet av opplæringskontoret eller skoleledelsen, og ikke møtte stor interesse hos bedriftene:

Målet med studiet var å få yrkesfagelever på Vg1 mer ut i bedrift gjennom faget YFF. Dette viste seg å være krevende når bedriftene ikke har noe særlig ønske om dette samt at opplæringskontorene og skoleledelsen ikke ønsker det. Er næringslivet "dimensjonert" for å ta imot yrkesfagelever på Vg1?

4.4 Erfaringer med nettbaserte studier

De siste 10 årene har det blitt stadig mer vanlig å tilby videreutdanningen som delvis eller helt nettbaserte tilbud. Skoleåret 2020/2021 ble denne tendensen ytterligere forsterket på grunn av koronapandemien. Blant yrkesfaglærerne er det kun 23 prosent (N=33) som oppgir at studiet opprinnelig var lagt opp som helt nettbasert, uten fysiske samlinger. Begge grupper fikk de samme spørsmålene tilknyttet erfaringer med den delen av undervisningen som har foregått på nett, og svarene totalt er vist i figur 4.4.

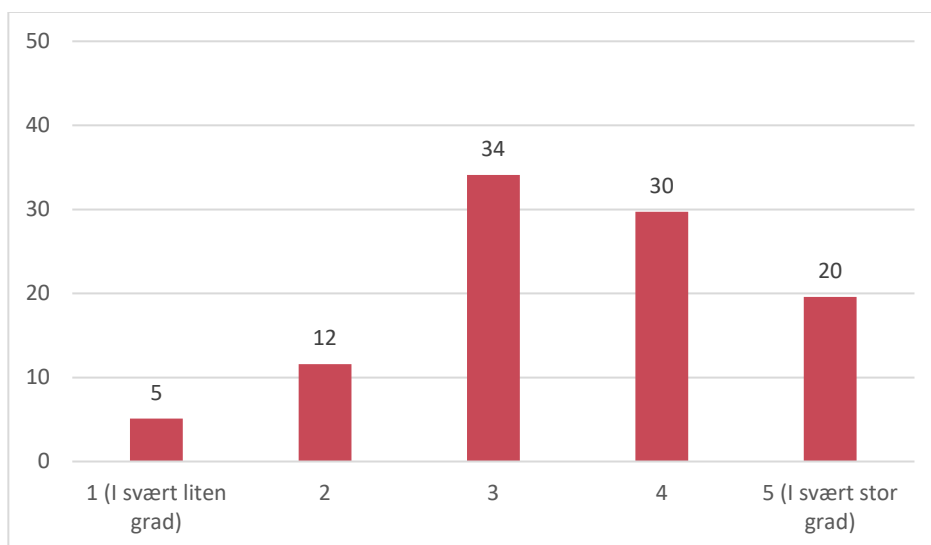
Figur 4.4: Andel som er enig i ulike påstander om undervisningen som har vært på nett. Prosent. N = 138.

Flertallet, 69 prosent, sier seg enig eller helt enig i at underviserne laget gode opplegg for nettbasert undervisning. Noen færre, 61 prosent, sier seg også enige i at underviserne var flinke til å engasjere studentene i nettbaserte diskusjoner. Det er kun 11 prosent som sier seg enige i at undervisningskvaliteten ble negativt påvirket av underviserens manglende digitale kompetanse. To av fem, 41 prosent, er usikre på om de hadde blitt oppfordret til å gi innspill til forbedringer av den nettbaserte undervisningen, alternativt at det ikke var relevant. En tilsvarende andel, 48 prosent, sa seg enige i at de hadde blitt oppfordret til å gi innspill.

Vi undersøkte også om de som har oppgitt at studiet opprinnelig var lagt opp som helt nettbasert, uten fysiske samlinger, skiller seg fra de som oppga at studiet opprinnelig bestod av fysiske samlinger. Her finner vi kun én signifikant forskjell: Mangelfull digital kompetanse blant underviserne påvirket undervisningskvaliteten negativt. De som oppga at studiet opprinnelig ikke var nettbasert sier seg også i større grad enige i denne påstanden.

Samlet sett gir svarene et bilde av at for de fleste har undervisningen fungert ganske godt, også for de studiene som opprinnelig ikke var ment å være nettbaserte. Underviseres digitale kompetanse synes imidlertid å være en viktig suksessfaktor for at et studium skal fungere på nett også.

Til slutt ble deltakerne spurt om hvor fornøyde de var med studiets opplæring i digitale ressurser. Prosentfordelingen er vist i figur 4.5.

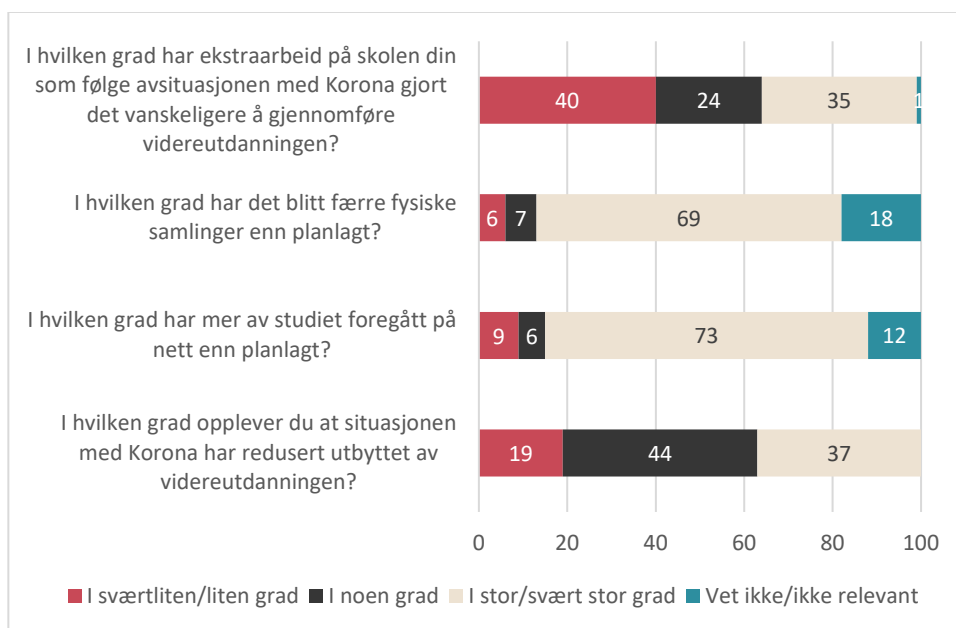
Figur 4.5: «Alt i alt, hvor fornøyd er du med studiets opplæring i digitale ressurser?». Prosent. N = 138.

Figuren viser at halvparten i stor eller svært stor grad er fornøyd, mens et mindretall, 17 prosent, i liten eller svært liten grad er fornøyd med opplæring i digitale ressurser. Det er ikke en statistisk signifikant forskjell mellom de som svarte at studiet opprinnelig var nettbasert og de som svarte at det ikke var det. Vi finner imidlertid at yrkesfaglærere i snitt er noe mer fornøyde med studiets opplæring i digitale ressurser (3,5) sammenlignet med øvrige lærere (3,0), og forskjellen er statistisk signifikant⁵. Det er imidlertid viktig å påpeke at yrkesfaglærere i snitt vurderer studiet høyere på spørsmålet om det oppleves relevant (4,4), praksisnært (4,2) og at det klarer å kombinere teori og praksis på en god (4,1) sammenlignet med opplæring i digitale ressurser. Tallene kan indikere at det kan være et potensiale for forbedring på dette området.

4.5 Videreutdanning under korona

Deltakerne ble også spurt om hvordan de opplevde å ta videreutdanning mens koronapandemien satte sitt preg på både skole- og studiehverdagen. Vi benyttet to ulike sett av spørsmål der det første handler om konsekvenser av koronasituasjonen for gjennomføring og utbytte av studiet, mens det andre undersøker deltakerenes opplevelse av nettbasert undervisning. Figur 4.6 viser spørsmål tilknyttet konsekvenser av koronasituasjonen.

⁵ T-verdi = 4,7, P = ,000

Figur 4.6: Videreutdanning under korona. Prosent. N = 135.

Majoriteten av deltakerne, 73 prosent, opplevde at mer av studiet i stor eller svært stor grad forgikk på nett i forhold til det som var planlagt for studiet. En relativt høy andel, 18 prosent, har dessuten svart «vet ikke/ikke relevant». Det kan skyldes at de ikke er kjent med hvordan tilbyder i en normalsituasjon ville lagt opp studiet i samlinger eller at studiet var et rent nettbasert tilbud. Det samme mønsteret finner vi på spørsmålet om i hvilken grad det hadde blitt færre fysiske samlinger enn planlagt.

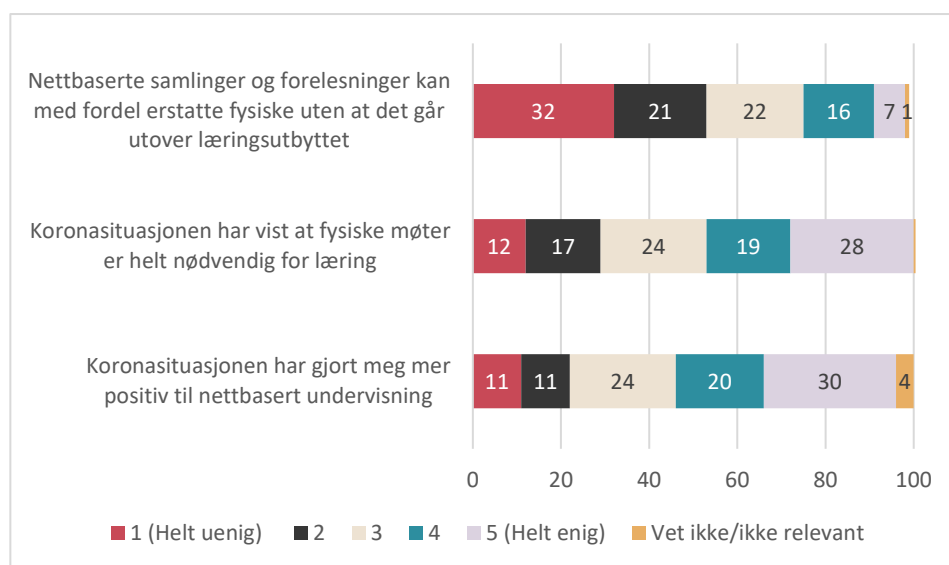
Tre av fem respondenter oppgir at ekstraarbeid på skolen som følge av korona-situasjonen har gjort det vanskeligere å gjennomføre studiet i noen grad til svært stor grad. Fire av fem oppgir også at korona-situasjonen i noen grad til svært stor grad reduserte utbyttet av videreutdanningen. Andelene er noe høyere enn for andre lærere som tar videreutdanning, og dette kan skyldes at yrkesfagene har mer fokus på opplæring i praktiske ferdigheter. Når det gjelder konsekvenser av koronasituasjonen for opplevd utbytte av videreutdanningen, finner vi at deltakerne har ulike erfaringer, men kun et mindretall erfarte at det hadde lite å si. Det kan tenkes at tilbydere har løst utfordringene om gjennomføring under koronapandemien på ulike måter. Det kan også tenkes at studienes faglige egenart har hatt betydning for hvor enkelt de har latt seg overføre til et digitalt format. Utvalgets størrelse er imidlertid for liten til at vi kan gjøre statistiske analyser for å undersøke dette nærmere. Det er imidlertid noen respondenter som har lagt inn en kommentar der de utdyper sine svar rundt dette med endringer fra fysiske til digitale samlinger:

Vi fikk bare en fysisk samling før vi gikk over på rødt og fikk da de resterende samlingene digitalt. Dette fungerte greit, men det kunne være litt utfordrende å

få tett nok oppfølging fra veileder om det var noe man stod fast på. Likevel synes jeg de løste dette på en svært ryddig og god måte. Flinke forelesere og forelesninger som var bygget opp til mye utprøving i praksis, noe som var svært nødvendig og veldig nyttig.

Når vi sammenligner svarene til respondenter i yrkesfag med øvrige lærere, finner vi at yrkesfaglærere i større grad oppgir at mer av studiet har foregått på nett enn planlagt. Det er også en større andel som opplever at korona har redusert utbyttet av videreutdanningen.

Vi undersøkte også om erfaringen med nettbaserte studier hadde påvirket deltakernes holdninger til nettbasert undervisning og verdien av nettbaserte versus fysiske samlinger generelt. Figur 4.7 viser prosentfordeling for utvalget totalt.

Figur 4.7: Ulike påstander om nettbaserte undervisning og verdien av nettbaserte versus fysiske samlinger. Prosent. N = 134.

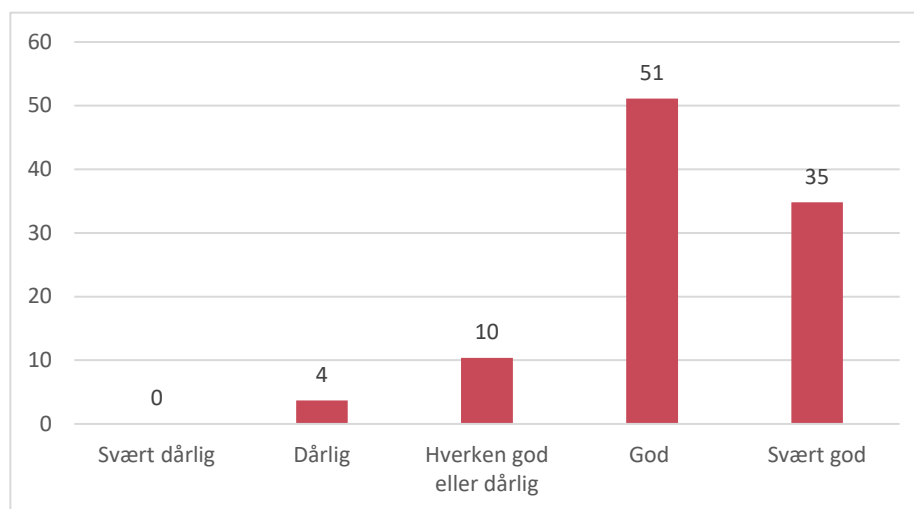
Kun et mindretall, 23 prosent, sier seg enig eller helt enig i at nettbaserte samlinger og forelesninger med fordel kan erstatte fysiske samlinger uten at dette reduserer utbyttet. Andelen er noe lavere enn for øvrige lærere (28 prosent), men forskjellen er relativt liten. Litt over halvparten oppgir at de er uenig eller helt uenig i denne påstanden. Deltakerne opplever at koronasituasjonen har gjort dem mer positive til nettbasert undervisning, halvparten er enige eller svært enige i dette utsagnet. Imidlertid mener i underkant av halvparten at fysiske møter er helt nødvendige for læring.

Vi undersøkte om det var forskjeller i gjennomsnittsskårene på disse tre påstandene når vi sammenlignet de som tok et studium som opprinnelig var lagt opp til å være helt nettbasert og de som tok et studium som opprinnelig hadde fysiske samlinger. Den eneste påstanden som viste en signifikant forskjell, er utsagnet

«koronasituasjonen har vist at fysiske møter er helt nødvendige for læring». Her finner vi at de som tok et studium med fysiske samlinger opprinnelig hadde et gjennomsnitt på 3,5 sammenlignet med den andre gruppen som hadde et snitt på 2,7⁶.

4.6 Opplevd studiekvalitet

Deltakerne ble også bedt om å vurdere hovedinntrykket av kvaliteten på studiene, alle forhold tatt i betraktning. Figur 4.8 viser svarfordelingen totalt.

Figur 4.8: «Alle forhold ved studier tatt i betraktning: Hva er ditt hovedinntrykk av kvaliteten på studiet?» Prosent. N = 135.

Som figuren viser, var 86 prosent av deltakerne som svarte at de kvaliteten på studiet var god eller svært god. Det var også svært få som syntes at kvaliteten på studiet var dårlig, kun 4 prosent. Prosentfordelingen er tilnærmet den samme for yrkesfaglærere som for øvrige lærere.

4.7 Oppsummering av funn

Yrkesfaglærere som svarte på spørreskjemaet, gir uttrykk for at de i all hovedsak er godt fornøyd med kvaliteten på studiet de tar eller har tatt. De vektlegger særlig praktiske øvelser, arbeid mellom samlinger og samarbeid med medstudenter som spesielt viktig for eget læringsutbytte. Majoriteten oppgir også at samhandling med forelesere/undervisere har vært viktig, og dette gjelder både tilbakemeldinger, veiledning og forelesninger. I overkant av halvparten har hatt fysiske samlinger, og blant disse er det et flertall som synes dette har vært viktig for læringsutbyttet. Inntrykket er derfor at fysiske samlinger kan ha vært et savn for mange.

⁶ F = 3,00, P = ,002

Tilnærmet samtlige respondenter mener egeninnsats og motivasjon er av stor betydning for deres læringsutbytte, og fire av fem oppgir at de i stor grad har jobbet aktivt med studiet mellom samlingene. Deltakerne opplever at studiet har vært svært relevant og praksisnært, og at det har evnet å kombinere teori og praksis på en god måte. Flere av kommentarene understøtter dette inntrykket, som for eksempel at arbeidskravene enkelt lot seg integrere i ordinær undervisning og at tilbyderne evnet å tilpasse tilbudet til ulikheter i deltakernes kompetanse og erfaring på fagområdet.

Når det gjelder det faglige nivået, finner vi en større variasjon blant deltakerne. De fleste opplever at nivået ikke er unødvendig høyt med tanke på de trinnene de underviser på. På dette området skiller yrkesfaglærere seg betydelig fra øvrige lærere i Deltakerundersøkelsen, som kan skyldes at det er enklere for tilbyderne å tilpasse det faglige nivået til undervisning av en mer homogen elevgruppe hva gjelder alder og trinn.

Majoriteten oppgir at ekstraarbeid på skolen som følge av korona-situasjonen til en viss grad har gjort det vanskeligere å gjennomføre studiet. De opplever også at korona-situasjonen har bidratt til å redusere utbyttet av videreutdanningen. På grunn av koronapandemien og smittevern, ble flere av studietilbudene gjennomført mer eller mindre digitalt. Ifølge yrkesfaglærerne var det kun en firedel av tilbudene som også opprinnelig var ment å være helt nettbasert, uten fysiske samlinger. De fleste gir uttrykk for at de syntes underviserne laget gode opplegg for nettbasert undervisning og at de var flinke til å engasjere studentene i nettbaserte diskusjoner. De færreste syntes at undervisningskvaliteten ble negativt påvirket av undervisernes manglende digitale kompetanse. Her finner vi imidlertid at de som tok studier som opprinnelig skulle hatt fysiske samlinger også i større grad syntes undervisningskvaliteten ble redusert fordi forelesere manglet digital kompetanse.

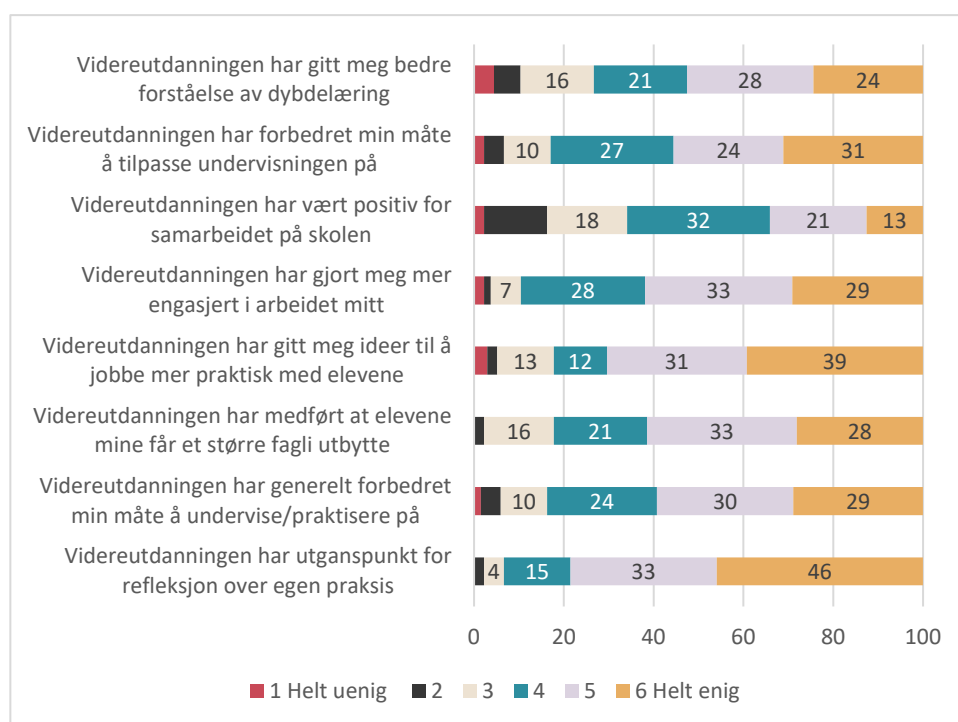
Selv om mange oppgir at de er blitt mer positivt innstilt til nettbasert undervisning, mener de færreste at nettbaserte samlinger og forelesninger kan erstatte fysiske samlinger uten at dette reduserer utbyttet. Alt i alt er det 86 prosent av yrkesfaglærere som opplever at studiet er av god kvalitet.

5 Utbytte og anvendelse av studiet

Forrige kapittel viste at deltakerne anså egen innsats og motivasjon som viktigst for læringsutbytte. I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvilket utbytte yrkesfaglærerne har fra studiet, og hvordan de har jobbet for å ta i bruk den nye kunnskapen. I tillegg ser vi også på hvordan de vurderer bruken av digitale ressurser.

5.1 Læringsutbytte

Deltakerne på videreutdanning ble presentert utsagn knyttet til læringsutbytte; om hvilken betydning utdanningen har for dem som lærer, for undervisningspraksis og for elevene, se figur 5.1.

Figur 5.1: «Vennligst gi din oppfatning av læringsutbyttet av videreutdanningen» Prosent. N = 135.

Som figur 5.1 viser, er tilnærmet 80 prosent av deltakerne enige eller helt enige i at videreutdanningen har bidratt til refleksjon over egen praksis og at den har gitt dem ideer til å jobbe mer praktisk med elevene. Rundt 60 prosent mener videreutdanningen bidratt til mer engasjement, bedre undervisningspraksis hos den enkelte og at elevene får større faglig utbytte. To kommentarer fra to respondenter i spørreskjemaet illustrerer meninger om læringsutbyttet fra videreutdanningen:

Føler jeg har blitt mer motivert til egen undervisning, blitt enda mer fokusert på egen og kollegaer sin veiledning, vil si jeg er blitt mye bedre som person av studiet. Mer inspirert og opplevelser av mer mestring i egen rolle som lærer.

Studiet er lagt opp akkurat passe akademisk. Det praktiske fokuset og det vi sitter igjen med av arbeidsverktøy er kjempebra. Planlegging og undervisningsopplegg er blitt en lek i forhold til hva det var. Det å ha rammer og metoder vil gjøre jobben enklere. Synd det ikke lengre er jobb til meg i skolen slik at jeg får prøvd dette ut.

Svarene indikerer at videreutdanningene bidrar til både faglig og personlig læringsutbytte. Imidlertid mener kun 34 prosent at videreutdanningen har vært positiv for samarbeidet ved skolen.

Viktig at det er noen flere på skolen som tar samme studie - da blir det en gruppe som utvikler hverandre.

Vi finner ingen signifikante forskjeller i læringsutbytte mellom de som oppgir at det er flere som tar videreutdanning ved egen skole, også når de tar samme studium, og de som svarer «nei» på dette spørsmålet. Det er viktig å påpeke at kun 22 respondenter har svart «nei», og dette kan ha svekket muligheten til å finne signifikante forskjeller mellom gruppene. Vi undersøkte om de som har oppgitt at en eller flere kolleger har vært viktige for dem i arbeidet med å ta i bruk det de har lært i videreutdanningen skilte seg fra de som ikke bekreftet dette. Her finner vi at førstnevnte også skårer høyere på læringsutbytte av videreutdanningen i forhold til at den har vært positiv for samarbeidet ved skolen⁷, gjort dem mer engasjert i arbeidet⁸, medført at elevene har fått et større faglig utbytte⁹ og gitt ideer til å jobbe mer praktisk med elevene¹⁰.

⁷ F = 9,7, p = ,002

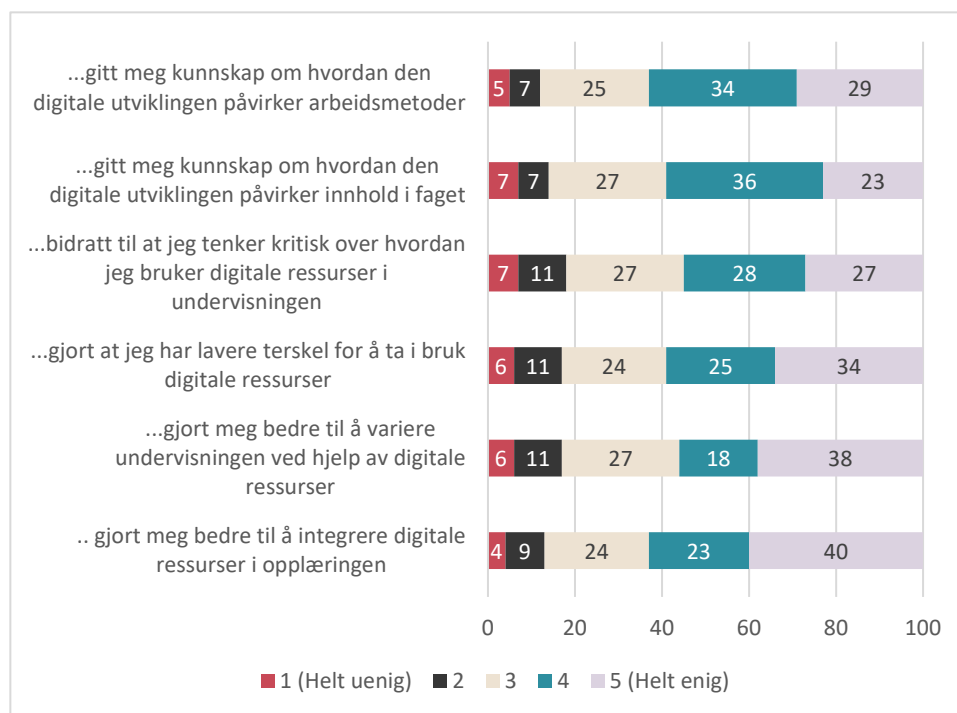
⁸ F = 9,1, p = ,003

⁹ F = 6,7, p = ,011

¹⁰ F = 4,9, p = ,029

5.2 Studienes opplæring i bruk av digitale ressurser

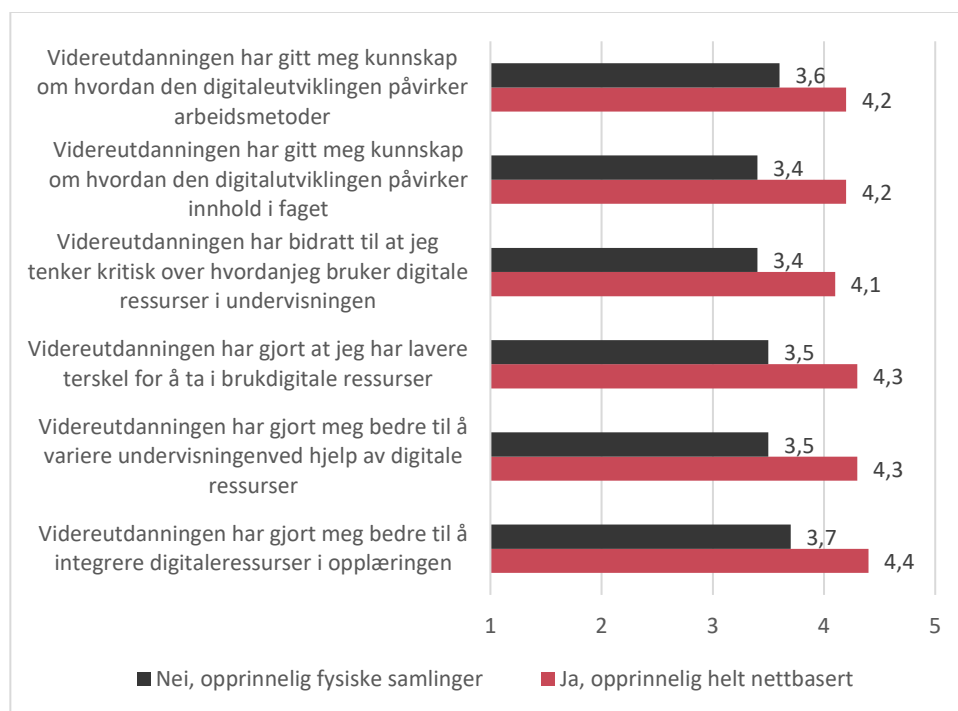
Deltakerne ble også spurt om studiet har bidratt til å bedre deres kunnskap om og ferdigheter i å bruke digitale ressurser, og svarfordelingene er vist i figur 5.2.

Figur 5.2: «Hvor enig er du i følgende utsagn om studiet og din bruk av digitale ressurser? Videreutdanningen har ...». Prosent. N=138.

Det er 63 prosent som sier seg enig eller helt enig i at videreutdanningen har gjort dem bedre til å integrere digitale ressurser i opplæringen. Tilsvarende finner vi at 64 prosent er enige eller helt enige i at den har gitt kunnskap om hvordan den digitale utviklingen påvirker arbeidsmetoder. Det er i overkant av halvparten, 55 prosent, som er enige eller helt enige i at videreutdanningen har bidratt til at de tenker kritisk over hvordan de bruker digitale ressurser i undervisningen. Vi finner en tydelig variasjon i utvalget på dette området, selv om majoriteten er enig. Det er imidlertid lite variasjon mellom de seks påstandene.

Vi undersøkte også om de som oppga at videreutdanningen opprinnelig var lagt opp som et helt nettbasert studium skilte seg fra de som oppga at det opprinnelig var ment å bestå av fysiske samlinger, som vist i figur 5.3.

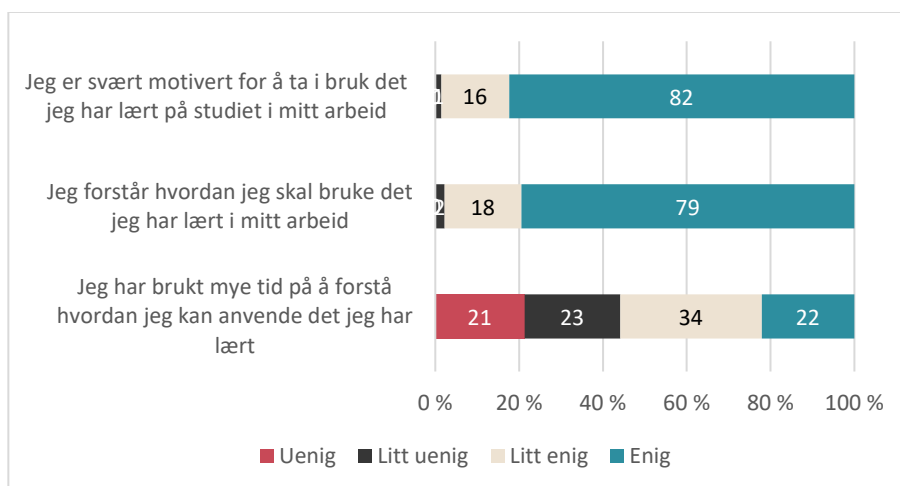

Figur 5.3: «Hvor enig er du i følgende utsagn om studiet og din bruk av digitale ressurser?». Etter hvorvidt studiet opprinnelig var nettbasert eller ei. Prosent. N=138.

Respondenter som har svart «ja» på spørsmålet om studiet de tok opprinnelig var lagt opp som et helt nettbasert studium, skårer også i gjennomsnitt betydelig høyere på disse påstandene sammenlignet med de som har svart «nei». Forskjellene er statistisk signifikante for alle påstandene. Det er interessant å merke seg at deltakerne vurderer undervisernes digitale kompetanse relativt likt, uavhengig av om studiet opprinnelig var lagt opp som et helt nettbasert tilbud, som vist i figur 4.4. De opplever derimot et større utbytte i forhold til pedagogisk bruk av digitale ressurser dersom studiet opprinnelig var nettbasert. Dette funnet kan indikere at et studium som opprinnelig er lagt opp med fysiske samlinger ikke så enkelt lar seg overføre til et heldigitalt format, kanskje særlig på kort varsel. Dette kan spesielt være tilfelle for yrkesfaglige studier som retter seg mot praktiske ferdigheter.

5.3 Overføring av kunnskap

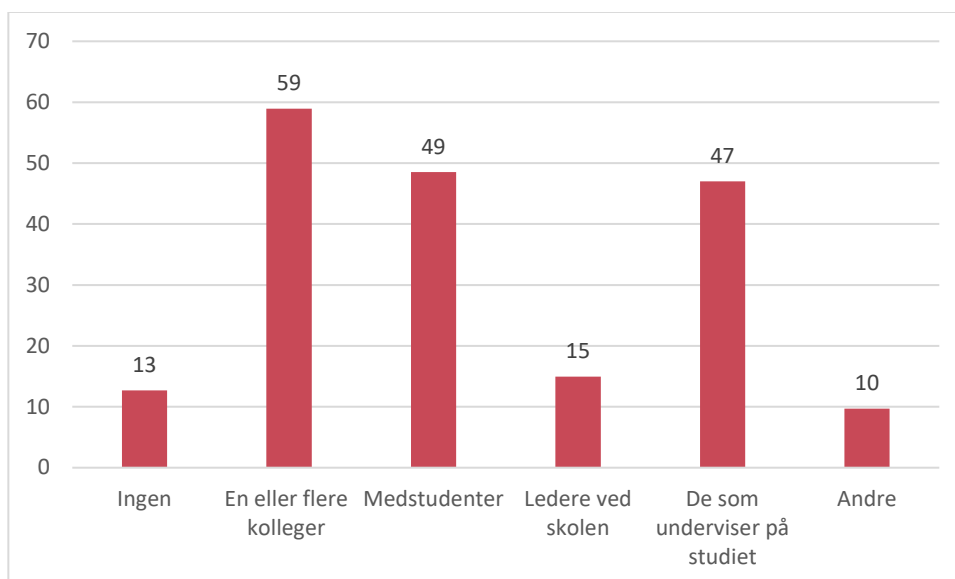
Mye av forskningen på videreutdanning vektlegger betydningen av motivasjon for læring, men det er også viktig å undersøke om og hvordan kunnskapen anvendes i praksis – altså om de studentene evner å omsette kunnskapen i praksis og om de er motivert for det (Kennedy, 2016). Vi har derfor valgt å inkludere utsagn knyttet til anvendelse av videreutdanningen i praksis. Figur 5.4 viser svarfordelingen på tre utsagn om motivasjon, forståelse og innsats knyttet til praksis og bruk av den ervervede kunnskapen

Figur 5.4: Utsagn om anvendelse av studiet. Prosent. N = 136.

Figuren viser at flesteparten av deltakerne, omtrent 80 prosent, er motivert for å bruke det de har lært på studiet i arbeidet sitt og de har forstått hvordan de skal bruke det. Dette henger også sammen med opplevelsen av studiet som relevant, jamfør figur 4.3 hvor 90 prosent i stor grad opplevde utdanningen som relevant. Når det gjelder tid brukt på å oversette kunnskapen til eget arbeid, viser figuren at 56 prosent er litt enig eller enig i at de har brukt mye tid på å forstå hvordan de skal anvende det de har lært, mens 44 prosent er uenig eller litt uenig i dette. Å bruke mye tid på å forstå hvordan man skal anvende ervervet kunnskap er ikke nødvendigvis negativt. En slik prosess kan bety at yrkesfaglærerne gjør kunnskapen til sin egen, som igjen kan være positivt for utbytte av videreutdanningen (Kennedy, 2016). Når vi sammenligner med øvrige lærere, finner vi at andelen yrkesfaglærere som sier seg enige i at de er motivert for å forstå hvordan de skal å ta i bruk det de har lært er høyere blant yrkesfaglærere. Det er imidlertid ingen forskjeller mellom yrkesfaglærere og øvrige lærere når det gjelder hvor mye tid de har brukt på å forstå hvordan de kan anvende det de har lært.

Det å forstå hvordan man skal anvende kunnskapen i praksis kan også skje ved hjelp av andre. Vi valgte derfor å inkludere et spørsmål om hvem som har vært viktige i oversettelsesprosessen (figur 5.5). Deltakerne kunne krysse av på flere aktører.

Figur 5.5: Hvem har vært viktige for å ta i bruk det man har lært. Prosent. N = 134.

Hele 59 prosent av deltakerne mener kollegaer har vært sentrale medvirkere for at de har tatt i bruk det de har lært. Vi finner også at 49 prosent mener medstudenter har vært viktige, og 47 prosent peker på undervisere på videreutdanningen. Til sammenligning mener kun 15 prosent at ledere ved skolen har vært viktige. Svarene indikerer at særlig kollegaer spiller en viktig rolle i oversettingen fra kunnskap til praksis, men at medstudenter og lærere også er viktige.

5.4 Oppsummering

Undersøkelsen viser at deltakerne har hatt både faglig og personlig læringsutbytte av videreutdanningene. De opplever økt engasjement og motivasjon for arbeidet, og de har fått nye/forbedrede undervisningsmetoder og -praksiser.

Videre ser vi at nærmere to-tredjedeler mener at de har fått økt kompetanse om digitale verktøy og arbeidsmetoder gjennom videreutdanningen. Analyser viser her en positiv sammenheng mellom deltakelse på nettbaserte studier og bruk av digitale ressurser. Vi finner imidlertid at studier som på grunn av koronapandemien har måttet legge om fra fysiske samlinger til et rent digitalt opplegg også har noe lavere utbytte. Dette kan indikere at et studium ikke så enkelt lar seg overføre til et heldigitalt format, kanskje særlig på kort varsel. Dette kan spesielt være tilfelle for yrkesfaglige studier som retter seg mot praktiske ferdigheter og derfor i større grad baserer seg på fysiske samlinger.

Kolleger er særlig viktige for arbeidet med å omsette og anvende den kunnskapen man har lært på studiet i tillegg til medstudenter og undervisere. Skolens ledelse synes ikke å ha en spesielt aktiv eller sentral rolle i dette arbeidet, og funnene kan indikere at skoleledelsen primært sørger for å tilrettelegge for gjennomføring.

Deltakerne er tydelig motiverte for å ta i bruk kunnskapen de har fått gjennom videreutdanningen (82 prosent), og de forstår hvordan de skal bruke kunnskapen i sitt arbeid (79 prosent). Til sammen indikerer dette at yrkesfaglærerne opplever videreutdanningen som svært relevant og at de forstår hvordan de skal anvende kunnskapen i praksis.

Alt i alt gir våre funn et inntrykk av at yrkesfaglærere er svært fornøyde med den videreutdanningen de tar eller har tatt, både studietilbudets kvalitet og læringsutbytte. Det er imidlertid viktig å påpeke at kun litt over halvparten av studentene har svart på denne spørreundersøkelsen. Vi vet ikke hvor representative disse er for alle yrkesfaglærere som tar eller har tatt videreutdanning, og for yrkesfaglærere totalt. Siden det var første gang yrkesfaglærere kunne søke om videreutdanningstilbud innen yrkesfag, kan det for eksempel tenkes at særlig motiverte lærere har benyttet seg av dette tilbudet først – eller har valgt å besvare spørreundersøkelsen. Man må derfor være forsiktig med å generalisere funnene til alle yrkesfaglærere som benytter seg av disse videreutdanningstilbudene.

Referanser

Garet, M., Poster, A.C., Desimone, L., Birman, B.F., & Yoon, K.S. (2001). What makes professional development effective? Results from a national sample of teachers. *American Educational Research Journal*, 38(4): 915-945.

Gjerustad, C. & Pedersen, K. (2019). *Deltakerundersøkelsen for lærere 2019 – Resultater fra en spørreundersøkelse blant ansatte i skolen som har tatt videreutdanning innenfor strategien «Kompetanse for kvalitet»*. NIFU: Rapport 19/2019. Oslo: NIFU.

Kennedy, M.M. (2016). How does professional development improve teaching? *Review of educational research*, 86(4): 945-980.

Kunnskapsdepartementet (2015). *Yrkesfaglærerløftet – for fremtidens fagarbeidere*. Strategi, 2015:10. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/a196e650447d459faa1b1e1879216f3e/kd_yrkesfaglarerloftet_web_01.10.pdf

Penuel, W.R., Fishman, B.J., Yamaguchi, Y. & Gallagher, L.P. (2007). What makes professional development effective? Strategies that foster curriculum implementation. *American Educational Research Journal*, 44 (4): 921 – 958.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York: Guilford Publishing.

Vedlegg A:

Analysér av utvalgte data fordelt på fagområder

Grunnet lav utvalgsstørrelsen var det ikke mulig å presentere funn per fag eller per studiested. Ved hjelp av en variansanalyse testet vi dessuten om forskjellene mellom fagområder var statistisk signifikante. Der dette er tilfelle, har vi markert dette med stjerner. Det er viktig å merke seg at fagområder med lav utvalgsstørrelse kan få kunstig høy variasjon fordi den enkelte respondentens svar kan ha et relativt stort utslag på gjennomsnittet. Funnene må derfor tolkes med varsomhet.

Opplevelse av ulike deler av studiet

Vi undersøkte hvordan deltakerne svarte på spørsmålene om hvorvidt ulike deler av studiene var viktige for deres læringsutbytte. I dette vedlegget presenteres gjennomsnitt for hvert fagområde. Prosentfordeling for utvalget totalt ble presentert i figur 4.1. For å beregne gjennomsnitt, har vi utelatt de som brukte svaralternativet «Ikke hatt». Gjennomsnittlig skårer per del og totalt for hvert fagområde er vist i tabell A.1.

Tabell A.1: «Hvor viktig mener du ulike deler av videreutdanningen har vært for ditt læringsutbytte?». Gjennomsnitt per fagområde.

	Ny teknologi og e-læring (N=59)	Klasseledelse og relasjonskompetanse (N=14)	Veiledningspedagogikk og coaching (N=19)	Fagfornyelsen (N=27)	Yrkesfaglig fordypning, yrkesdidaktikk og yrkesdifferensiert opplæring (N=16)
Forelesninger***	2,9	4,2	3,8	4,5	4,3
Faglitteratur***	3,6	3,7	4,6	4,1	3,6
Gjennomgang av teori***	3,5	3,9	4,5	4,3	3,7
Veiledning fra forelesere på studiet*	3,5	3,9	3,7	4,3	4,6
Fysiske samlinger***	1,2	4,3	1,0	2,1	3,5
Digitale samlinger*	3,3	3,5	4,3	4,1	3,3
Individuelle oppgaver	4,0	4,2	3,8	4,6	4,2
Gruppeoppgaver***	2,3	3,7	3,7	4,0	3,3
Praktiske øvelser	3,6	3,8	3,6	4,7	3,7
Samarbeid med medstudenter***	3,2	4,1	4,7	4,6	4,2
Uformell kontakt med medstudenter	2,7	2,8	2,5	3,8	3,1
Egeninnsats	4,9	4,6	4,7	5,0	4,8
Motivasjon	4,7	4,6	4,7	4,8	4,7
Arbeid mellom samlinger	4,1	4,4	4,5	4,5	4,2
Tilbakemeldinger fra de som underviser	4,0	4,0	4,0	4,6	4,5
Eksamen	3,7	4,0	3,8	4,2	3,9
Totalt gjennomsnitt	3,4	4,0	3,9	4,3	4,0

* Forskjellene er signifikante, p-verdi $\leq ,05$, ** p-verdi $\leq ,01$, *** p-verdi $\leq ,001$

Faglig nivå og relevans

I årets spørreundersøkelse ble deltakerne spurt om hvorvidt de opplevde at studiet hadde vært relevant og praksisnært, samt på et riktig nivå faglig. I dette vedlegget presenteres gjennomsnitt for hvert fagområde. Prosentfordeling for utvalget totalt ble presentert samlet i tabell 4.3. Gjennomsnittlig skårer per påstand og totalt er vist i tabell A.2.

Tabell A.2: Faglig nivå og relevans. Prosent. N = 136.

	Ny teknologi og e-læring (N=59)	Klasseledelse og relasjonskompetanse (N=14)	Veiledningspedagogikk og coaching (N=19)	Fagfornyelsen (N=27)	Yrkesfaglig fordypning, yrkesdidaktikk og yrkesdifferensiert opplæring (N=16)
Nivået er unødvendig høyt med tanke på trinnene jeg skal undervise på**	2,1	1,4	1,7	1,8	1,4
Det faglige nivået har vært krevende for meg	2,7	2,2	2,5	2,6	2,1
Utdanningen har klart å kombinere teori og praksis på en god måte	4,0	4,1	4,1	4,2	4,1
Studiet har vært praksisnært	4,1	4,1	4,3	4,5	3,9
Utdanningen har vært relevant	4,4	4,4	4,3	4,6	4,4
Totalt gjennomsnitt	3,5	3,3	3,4	3,5	3,2

* Forskjellene er signifikante, p-verdi $\leq ,05$, ** p-verdi $\leq ,01$, *** p-verdi $\leq ,001$

Erfaringer med nettbaserte studier

I dette vedlegget presenteres gjennomsnitt for hvert fagområde. Prosentfordeling for utvalget totalt ble presentert samlet i tabell 4.4. Gjennomsnittlig skårer per påstand og totalt er vist i tabell A.3.

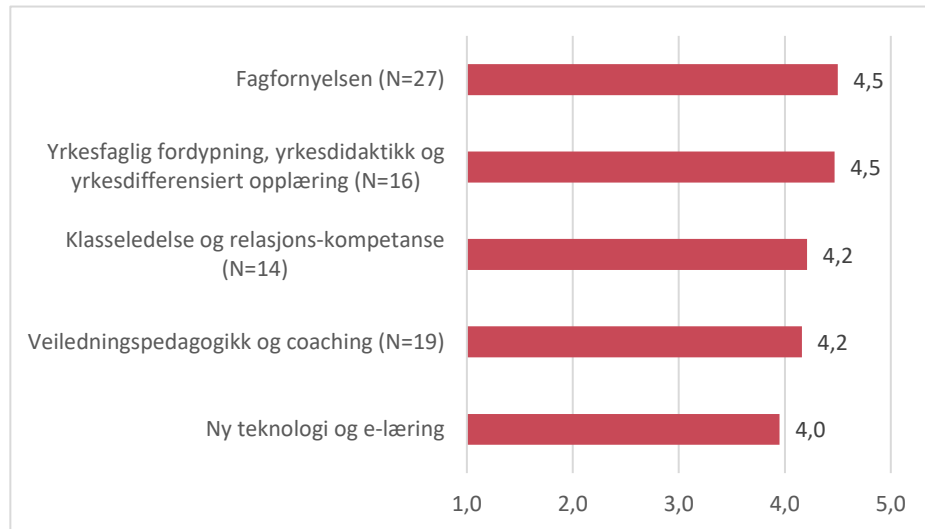
Tabell A.3: Faglig nivå og relevans. Gjennomsnitt. N = 136.

	Ny teknologi og e-læring (N=59)	Klasseledelse og relasjonskompetanse (N=14)	Veiledningspedagogikk og coaching (N=19)	Fagfornyelsen (N=27)	Yrkesfaglig fordypning, yrkesdidaktikk og yrkesdifferensiert opplæring (N=16)
Underviserne lagde gode opplegg for nettbasert undervisning på studiet	3,7	3,8	4,0	4,4	3,9
Underviserne var flinke til å engasjere studentene i diskusjoner på nett*	3,2	3,9	4,0	4,3	3,7
Mangelfull digital kompetanse blant underviserne påvirket undervisningskvaliteten negativt**	1,6	1,4	2,6	1,6	2,1
Lærestedet ga meg god informasjon om hvordan undervisningen skulle foregå	3,8	3,9	4,0	4,5	4,3
Underviserne oppfordret oss studenter til å gi innspill til forbedringer av den nettbaserte undervisningen på studiet	3,4	3,1	4,0	4,2	3,7
Totalt gjennomsnitt	4,2	3,9	4,1	4,2	3,8

* Forskjellene er signifikante, p-verdi \leq ,05, ** p-verdi \leq ,01, *** p-verdi \leq ,001

Opplevd studiekvalitet

I dette vedlegget presenteres gjennomsnitt for hvert fagområde. Prosentfordeling for utvalget totalt ble presentert samlet i tabell 4.8. Gjennomsnittlig skårer per påstand og totalt er vist i figur A.1.

Figur A.1: «Alle forhold ved studier tatt i betraktning: Hva er ditt hovedinntrykk av kvaliteten på studiet?» Gjennomsnitt per fagområde. N = 135.

Læringsutbytte

I årets spørreundersøkelse ble deltakerne spurt om deres oppfatning av læringsutbyttet de har fått fra videreutdanningen. I dette vedlegget presenteres gjennomsnitt for hvert fagområde. Prosentfordeling for utvalget totalt ble presentert samlet i tabell 5.1. Gjennomsnittlig skårer per påstand og totalt er vist i tabell A.4.

**Tabell A.4: «Vennligst gi din oppfatning av læringsutbyttet av videreutdanningen»
Gjennomsnitt. N = 133.**

	Ny teknologi og e-læring (N=59)	Klasseledelse og relasjonskompetanse (N=14)	Veiledningspedagogikk og coaching (N=19)	Fagfornyelsen (N=27)	Yrkesfaglig fordypning, yrkesdidaktikk og yrkesdifferensiert opplæring (N=16)
Videreutdanningen har					
... gitt utgangspunkt for refleksjon over egen praksis	5,0	5,1	5,4	5,5	5,1
... generelt forbedret min måte å undervise/praktisere på	4,5	4,9	4,8	5,0	4,3
... medført at elevene mine får et større faglig utbytte	4,7	4,4	4,5	5,1	4,5
... gitt meg ideer til å jobbe mer praktisk med elevene	4,8	4,5	4,6	5,3	4,7
... gjort meg mer engasjert i arbeidet mitt	4,7	4,3	5,0	5,1	4,8
... vært positiv for samarbeidet på skolen*	4,1	3,3	3,7	4,4	3,3
... forbedret min måte å tilpasseundervisningen på	4,5	4,9	4,7	5,0	4,1
... gitt meg bedre forståelse av dybdelæring**	3,9	4,2	4,3	5,1	4,9
Totalt gjennomsnitt	4,5	4,4	4,6	5,1	4,5

* Forskjellene er signifikante, p -verdi $\leq ,05$, ** p -verdi $\leq ,01$, *** p -verdi $\leq ,001$

Tabelloversikt

Tabell 2.1: Utvalg og populasjon (antall) og svarprosent (%)	16
Tabell 2.2: Utvalg og populasjon yrkesfaglærere fordelt på fag, prosent.....	17
Tabell 2.3: Utvalg og populasjon yrkesfaglærere fordelt på studiested, prosent	17
Tabell 2.4: «Vi har fått oppgitt at du fikk tilbud om å ta videreutdanning studieåret 2020/2021. Hva er din situasjon nå?». Prosent og antall.....	18
Tabell 2.5: Hvor deltakerne studerer. N = 147.....	20
Tabell 2.6: Hvilke studietilbud deltakerne har tatt.....	21
Tabell 2.7: Studietilbud inndelt i fagområder. Antall og prosent.....	22
Tabell 3.1: «Er det flere ved skolen som tar/har tatt videreutdanning samtidig som deg?». Antall og prosent.....	26
Tabell A.1: «Hvor viktig mener du ulike deler av videreutdanningen har vært for ditt læringsutbytte?». Gjennomsnitt per fagområde.....	53
Tabell A.2: Faglig nivå og relevans. Prosent. N = 136.....	54
Tabell A.3: Faglig nivå og relevans. Gjennomsnitt. N = 136.....	55
Tabell A.4: «Vennligst gi din oppfatning av læringsutbyttet av videreutdanningen» Gjennomsnitt. N = 133.....	57

Figuroversikt

Figur 2.1: Deltakeres alder. N = 138.....	19
Figur 2.2: Fylke deltakerne er bosatt i. Prosent. N= 138	19
Figur 3.1: «I hvilken grad var du selv motivert for å ta videreutdanning?» Prosent. N = 143.....	23
Figur 3.2: «Hva var viktige og mindre viktige grunner til at du bestemte deg for å søke om videreutdanning?» Prosent. N = 130.	24
Figur 3.3: «I hvilken grad har tilretteleggingen ved skolen bidratt til eller hindret ditt utbytte fra studiet?». Prosent. N = 143.....	27
Figur 3.4: «I hvilken grad har tilretteleggingen ved skolen bidratt til eller hindret ditt utbytte fra studiet?». Etter finansieringsordning. Prosent. N = 142.	28
Figur 3.5: «På en skala fra 1 (helt uenig) til 6 (helt enig), vennligst gi din oppfatning av kunnskapsdeling på skolen». Prosent. N = 143.....	29
Figur 4.1: «Hvor viktig mener du ulike deler av videreutdanningen har vært for ditt læringsutbytte?». Prosent. N = 140.	32
Figur 4.2: «Jeg har jobbet aktivt med studiet mellom samlingene». Prosent. N = 136.	34
Figur 4.3: Faglig nivå og relevans. Prosent. N = 136.....	35
Figur 4.4: Andel som er enig i ulike påstander om undervisningen som har vært på nett. Prosent. N = 138.	37
Figur 4.5: «Alt i alt, hvor fornøyd er du med studiets opplæring i digitale ressurser?». Prosent. N = 138.....	38
Figur 4.6: Videreutdanning under korona. Prosent. N = 135.....	39
Figur 4.7: Ulike påstander om nettbaserte undervisning og verdien av nettbaserte versus fysiske samlinger. Prosent. N = 134.....	40
Figur 4.8: «Alle forhold ved studier tatt i betraktning: Hva er ditt hovedinntrykk av kvaliteten på studiet?» Prosent. N = 135.	41
Figur 5.1: «Vennligst gi din oppfatning av læringsutbyttet av «videreutdanningen» Prosent. N = 135.	43

Figur 5.2: «Hvor enig er du i følgende utsagn om studiet og din bruk av digitale ressurser? Videreutdanningen har ...». Prosent. N=138.	45
Figur 5.3: «Hvor enig er du i følgende utsagn om studiet og din bruk av digitale ressurser?». Etter hvorvidt studiet opprinnelig var nettbasert eller ei. Prosent. N=138.	46
Figur 5.4: Utsagn om anvendelse av studiet. Prosent. N = 136.	47
Figur 5.5: Hvem har vært viktige for å ta i bruk det man har lært. Prosent. N = 134.	48
Figur A.1: «Alle forhold ved studier tatt i betraktning: Hva er ditt hovedinntrykk av kvaliteten på studiet?» Gjennomsnitt per fagområde. N = 135.	56

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no